

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Mgr. Pavla Sýkorová

**Autorskoprávní úprava architektonického díla v ČR
a v USA a její komparace**

Diplomová práce

Olomouc 2013

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: **Autorskoprávní úprava architektonického díla v ČR a v USA a její komparace** vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Praze dne 29. března 2013

Mgr. Pavla Sýkorová“

VĚNOVÁNÍ

Věnuji pí M. Krausové k prolistování v nebi...

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji panu prof. JUDr. Ivu Telcovi, CSc. za umožnění zpracování mnou vybraného tématu.

OBSAH

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	6
1 ÚVOD	7
1.1 HYPOTÉZA, CÍLE A METODY PRÁCE.....	7
1.2 ČLENĚNÍ A OBSAH PRÁCE.....	10
2 HISTORICKÝ EXKURZ DO AUTORSKOPRÁVNÍ ÚPRAVY ARCHITEKTONICKÉHO DÍLA	11
2.1 HISTORICKÝ VÝVOJ ARCHITEKTONICKÉHO DÍLA V ČR.....	15
2.2 HISTORICKÝ VÝVOJ ARCHITEKTONICKÉHO DÍLA V USA.....	16
2.3 SHRNUÍ HISTORICKÉHO VÝVOJE ARCHITEKTONICKÉHO DÍLA V OBOU ZEMÍCH.....	21
3 ARCHITEKTONICKÉ DÍLO	22
3.1 ARCHITEKTONICKÉ DÍLO V ČR.....	27
3.1.1 <i>Projektová dokumentace jako architektonické dílo v ČR.....</i>	<i>29</i>
3.1.2 <i>Stavba jako architektonické dílo v ČR.....</i>	<i>30</i>
3.2 ARCHITEKTONICKÉ DÍLO V USA.....	32
3.2.1 <i>Projektová dokumentace jako architektonické dílo v USA.....</i>	<i>33</i>
3.2.2 <i>Stavba jako architektonické dílo v USA .....</i>	<i>34</i>
3.3 SHRNUÍ A KOMPARACE	36
4 POJMOVÉ ZNAKY ARCHITEKTONICKÉHO DÍLA.....	39
4.1 POJMOVÉ ZNAKY ARCHITEKTONICKÉHO DÍLA V ČR.....	39
4.1.1 <i>Dílo musí být literární, jiné umělecké nebo vědecké.....</i>	<i>41</i>
4.1.2 <i>Jedinečnost díla jako výsledek tvůrčí činnosti autora .....</i>	<i>44</i>
4.1.3 <i>Výsledek tvůrčí činnosti autora .....</i>	<i>46</i>
4.1.4 <i>Vyjádření v jakékoli objektivně vnímatelné podobě .....</i>	<i>48</i>
4.1.5 <i>Absence vyloučení z autorskoprávní ochrany .....</i>	<i>48</i>
4.2 POJMOVÉ ZNAKY ARCHITEKTONICKÉHO DÍLA V USA	49
4.2.1 <i>Minimální stupeň vlastní kreativity (minimum of original creativity).....</i>	<i>50</i>
4.2.2 <i>Test separability .....</i>	<i>51</i>
4.2.3 <i>Test poetického a vnitřního jazyka .....</i>	<i>52</i>

4.2.4 <i>Dichotomie architektonického návrhu a vyjádření tohoto návrhu</i>	53
4.3 SHRnutí A KOMPARACE	55
5 ZÁVĚR	57
6 SHRnutí	60
7 SUMMARY	61
8 POUŽITÁ LITERATURA A PRAMENY	62
8.1 ODBORNÁ LITERATURA	62
8.2 ODBORNÉ ČASOPISECKÉ ČLÁNKY	64
8.3 ČESKÁ A RAKOUSKÁ JUDIKATURA	64
8.6 AMERICKÁ JUDIKATURA	65
8.8 PRÁVNÍ PŘEDPISY A DŮVODOVÉ ZPRÁVY	66
8.9 ZDROJE Z INTERNETU	67

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

- AWCPA** - Architectural Works Copyright Protection Act v platném znění
- AZ** - autorský zákon č. 121/2000 Sb. v platném znění
- NOZ** - nový občanský zákoník č. 89/2012 Sb. v platném znění, účinný od 1. 1. 2014
- RBÚ** - Bernská úmluva revidovaná
- TRIPS** - Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights
- UCC** - Universal Copyright Convention
- U.S.C.** - United States Code
- WIPO** - World Intellectual Property Organization

1 Úvod

Architektura je specifickou oblastí, neboť leží někde na pomezí vědy a umění. V architektonické tvorbě jsou užívány jak prvky ryze technického rázu, tak prvky tvůrčí povahy. V minulém století se v ČR i USA tvrdilo, že autorské právo chrání „neužitečná díla“, kdežto právo průmyslového vlastnictví díla „užitečná“. To již dnes neplatí, neboť často dochází u jednoho díla k souběhu autorskoprávní ochrany s ochranou průmyslově-právní. Architektura spojuje „užitečnost“ s „neužitečností“ a do značné míry testuje jak hranice autorskoprávní ochrany, tak hranice ochrany průmyslově-právní. V této práci se budu věnovat úpravě autorskoprávní, neboť z práv duševního vlastnictví je autorskoprávní ochrana pro architektonické dílo nejvhodnější.

Vzhledem k malému zájmu pramenícího především ze složitosti problematiky autorskoprávní úpravy architektonického díla najdeme v České republice jen stěží patřičnou literaturu. Odborníci na tuto problematiku by se mohli i v USA počítat na prstech jedné ruky.

Potřeba vysvětlení autorskoprávní úpravy architektonického díla v ČR stoupá a stává se čím dál více aktuálnější. Autoři architektonických děl jsou z mnoha důvodů zdrženliví k podání žaloby na porušení jejich autorského práva k dílu, a tak je tato problematika přesunuta do mimosoudní oblasti řešení sporu. Z toho pramení v ČR nedostatek judikatury vztahující se k tomuto tématu. I proto je potřeba věnovat této problematice větší pozornost. V USA je zahajováno mnohem více soudních sporů z této oblasti a soudci si často při rozhodování této velmi komplikované oblasti práva napomáhají nezávaznými stanovisky tzv. United States Copyright Office.

Bude-li v této práci řeč o autorském zákonu¹ či 17 of the United States Code², bude vždy myšleno konsolidované znění k datu sepsání práce.³ Pro autorské dílo budu používat (legislativní) zkratku dílo. Neautorské dílo budu označovat slovním spojením „obecné dílo“.

1.1 Hypotéza, cíle a metody práce

Při tvorbě právního předpisu o autorskoprávní úpravě architektonického díla je vhodné, aby byly zohledněny i poznámky praktikujících architektů, neboť to úprava tohoto druhu díla vyžaduje. Bez alespoň elementárních znalostí architektury je velice obtížné stanovit základy autorskoprávní úpravy architektonického díla. Toho si byli vědomi i v USA,

---

¹ Zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

² Dále jen „17 U.S.C.“

³ K březnu 2013.

proto k přípravě zákona⁴ Architectural Works Copyright Protection Act⁵ přizvali světoznámého architekta, Michaela Gravesa.

Napomohla americkým legislativcům spolupráce s praktikujícím architektem pochopit, jak architektura funguje a jak by měla být autorskoprávně uchopena? Byla tato spolupráce přínosná pro zavedení tzv. pojmových znaků architektonického díla?

Je třeba upozornit, že k přípravě AWCPA byl přizván pouze tento jeden praktikující architekt. Dle mého názoru je však vhodné, aby se účastnilo přípravy autorskoprávní legislativy v oblasti architektury více architektů, kteří by zastupovali různé architektonické styly. Architekt Michael Graves je představitelem postmoderní architektury a toto hledisko mělo samozřejmě vliv na utváření zákona. Svým subjektivním „postmoderním“ názorem na architekturu, který vtělil do stati předložené legislativcům, tak nepřímo docílil vyloučení autorskoprávní ochrany architektonických děl vytvořených v architektonickém stylu moderní architektury.

Domnívám se, že je v dnešní době velmi složité shodnout se na vůdčím architektonickém stylu 21. století, neboť jich vedle sebe existuje několik. Pravdou je, že ke shodě přispívají globalizační snahy. Například Japonsko si však jde svou vlastní cestou. „*Japonská tradiční architektura se vyznačuje určitými specifiky. Jedním z nich je relativní stálost architektonických forem. Je pozoruhodné, že proměny stavebních slohů, které jsou tak typické pro Evropu, se v Japonsku vlastně nevyskytují.*“⁶ Japonsko si tak po staletí svou tradicí udržuje jednotný architektonický styl. Naopak v Evropě se historicky setkáváme se stylem románským, gotickým, renesančním, barokním atd. Z tohoto pohledu by tak mělo být pro japonské legislativce snazší navrhnout autorskoprávní úpravu architektonického díla.

Právní předpisy by měly reflektovat potřeby současné mnoha-stylové společnosti. Stát by neměl, jak tomu bylo v případě minulého režimu v ČR, diktovat společnosti jednotný styl, a to jakýmkoli způsobem. Tímto stylem měl být v komunistické době sociální realismus.

Své teoretické poznatky proto budu demonstrovat na dílech konkrétních architektů různých architektonických stylů. I přestože některým zmíněným dílům již nesvědčí autorskoprávní ochrana (kvůli dlouhé době od smrti jejich autora), nebo nejsou postavena v ČR či USA, rozhodla jsem se je i tak pro snadnější názornost uvést. Dle mého názoru je

---

⁴ House Report No. 101-735, at 6 (1990).

⁵ Architectural Works Copyright Protection Act, title VII of the Judicial Improvements Act of 1990, Pub. L. No. 101-650, 104 Stat. 5089, 5133, enacted December 1, 1990 (dále jen „AWCPA“).

⁶ ŠTĀSTNÁ, Viola. *Japonské vlivy v architektonickém díle Franka Lloyda Wrighta a Miese van der Rohe. Srovnání vily Tugendhat v Brně a Waterfall House v Bear Run.* 2011, s. 28. Bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Aleš Filip, PhD.

totiž lepší příklady uvádět na známých stavbách proslulých architektů, než si stavby a architektury vymýšlet.

Cílem mé práce je pokusit se vysvětlit, co je architektonické dílo a jaké jsou jeho základní pojmové znaky. Bez vymezení architektonického díla a jeho základních znaků totiž není možné v případě sporu úspěšně odhalit, zda došlo k porušení autorského práva. Budu se snažit najít rozdíly mezi autorskoprávní úpravou v ČR a USA. Tyto rozdíly mohou být nejen inspirativní, ale pomohou mi také zamyslet se nad úpravou *de lege ferenda* v ČR.

Dosáhnout stanovených cílů se budu snažit kombinací analytické, komparativní a na konci každé kapitoly syntetické pracovní metody.

Pro komparaci autorskoprávní úpravy architektonického díla v ČR a USA jsem se rozhodla z více důvodů. Jedním z hlavních důvodů byla skutečnost, že v USA upravuje architektonická díla speciální federální zákon – AWCPA. Zajímalo mě, co vedlo zákonodárce k přijetí tohoto zákona a co přináší. Dále to byla zvědavost, jak americká autorskoprávní úprava pojímá stavbu. Vnímá ji jako originální architektonické dílo, nebo jako kopii (rozmnoženinu) architektonického díla? Uvědomila jsem si, že budu komparovat rozdílné právní systémy, tj. systém psaného kontinentálního práva (*civil law*) a systém soudcovského dotváření práva amerického (*common law*). V americké právní oblasti je psaná norma brána jako určitý základ pro soudcovské dotváření práva (*judge made law*) a soudní rozhodnutí mají (ne však doslovně)⁷ povahu závazných precedentů. Proto mě zajímalo, zda mají také rozdílně upravenou autorskoprávní povahu architektonického díla. Autorskoprávní úprava architektonického díla v USA je řešena na federální úrovni. Některé autorskoprávní otázky si však každý stát může ve smyslu 17 U.S.C. § 301(b) upravit sám prostřednictvím tzv. *common law copyright*.

V práci budu používat komparativní metodu práce, jak ji popsal Viktor Knapp ve své knize *Velké právní systémy*.⁸ Jako *comparatum* užiji autorskoprávní úpravu architektonického díla v ČR, neboť je mi tato právní úprava známější a bližší, jako *comparandum* autorskoprávní úpravu architektonického díla v USA. Nestačilo by však pouze

---

⁷ KNAPP, Viktor. *Velké právní systémy (Úvod do srovnávací právní vědy)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1996, s. 172: „...v USA je podíl i význam zákonného práva znatelně větší než v Anglii a naopak, že i závaznost precedentů je v Americe menší než v Anglii. Zásada *stare decisis* v USA neplatí ve své striktní podobě, kterou má v Anglii. Nejvyšší soudy jí nejsou vázány vůbec a mohou svá vlastní judikovaná stanoviska měnit podle svého uvážení a ani jiní soudcové se necítí tolik vázání precedenty a ani jimi nejsou tolik vázání jako soudcové angličtí.“

⁸ KNAPP, Viktor. *Velké právní systémy (Úvod do srovnávací právní vědy)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1996. 248 s.

určit předměty srovnávání (platný AZ ČR a 17 U.S.C.), a proto si vždy vyberu konkrétní vhodné instituty ke komparaci, tj. *tertium comparationis*.

1.2 Členění a obsah práce

Předkládaná práce je členěná na kapitoly, z nichž každou pro přehlednost práce zakončím krátkým shrnutím a tam, kde to bude možné, provedu komparaci. Budu se zabývat pouze architektonickým dílem obytných staveb. Urbanistickým dílem, dílem interiérové architektury, zahradní architektury, ani dílem scénické stavby se zaobírat nebudu.

Zdálo by se, že by měla pro vysvětlení architektonického díla postačovat obecná úprava autorského díla, ale není tomu tak. Architektonické dílo je totiž specifickou oblastí autorského práva a jak bude v práci ukázáno, nelze na něho aplikovat stejná pravidla jako například pro díla hudební. V této práci se proto nebudu zabývat autorskoprávní úpravou *largo sensu*, ale zaměřím se pouze na autorskoprávní úpravu vztahující se k architektonickému dílu.

Nejprve čtenáře provedu historicko-právním pozadím autorskoprávní ochrany architektury a to také v mezinárodním měřítku. Nechci čtenáře příliš napínat, ale hamburgery ovlivnily vývoj práva duševního vlastnictví v USA ve vztahu k architektuře více, než Brooklynský most či Central Park v New Yorku. V textu vysvětlím, že za architektonické dílo nemůže být považováno jakékoli dílo, nýbrž jen to, které kumulativně splňuje tzv. pojmové znaky díla. Ozřejmím také problematiku projektových dokumentací a zdůvodním, proč je můžeme v některých případech shledávat díly odvozenými. Zaměřím se také na palčivou autorskoprávní úpravu staveb. Je stavba originálním autorským dílem či pouhou rozmnoženinou? Na otázku odpovím až v textu.

2 Historický exkurz do autorskoprávní úpravy architektonického díla

Dříve než se zaměřím na historickou vnitrostátní autorskoprávní úpravu architektonického díla v ČR a USA, uvedu celou problematiku historickými konotacemi na poli mezinárodního práva autorského ve vztahu k ČR a USA.

V polovině 19. století běžně státy neuznávaly autorská práva cizích státních příslušníků. Velký převrat přinesla multilaterální Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl⁹ (dále jen „Bernská úmluva“) uzavřená v roce 1886 ve švýcarském Bernu. Do té doby mezi sebou státy uzavíraly bilaterální mezinárodní smlouvy. Bernská úmluva byla vypracována pod vlivem autorskoprávních úprav Francie a Německa a tak respektovala nejen majetková, ale i osobnostní práva autorská. Architektonická díla se stala součástí Bernské úmluvy v roce 1896 v souvislosti s doplněním úmluvy, k němuž došlo v Paříži dne 4. května 1896.

Poté byla Bernská úmluva revidována dne 13. listopadu roku 1908 v Berlíně a doplněna dne 20. března 1914 v Bernu. Dne 22. února roku 1921 přistoupilo Československo k Bernské úmluvě.¹⁰ K další revizi došlo v Římě dne 2. června 1928, v Bruselu dne 26. června 1948, ve Stockholmu dne 14. července 1967 a v Paříži dne 24. července 1971. Bernská úmluva revidována v Paříži v roce 1971 vstoupila pro Československou socialistickou republiku v platnost dne 11. dubna 1980.¹¹ Spojené státy americké zpočátku nebyly ochotny přistoupit k Bernské úmluvě mimo jiné i kvůli tomu, že neuznávaly osobnostní práva autorská, kterým Bernská úmluva poskytuje ochranu. Místo toho byly členy Panamerické autorskoprávní úmluvy.¹² K Bernské úmluvě přistoupily až v roce 1988 a dne 1. března roku 1989 pro ně vstoupila v platnost. V době, kdy byla Československá republika již členem Bernské úmluvy, ale USA nikoliv, platila pro americké občany na území Československa vládní vyhláška z roku 1927.¹³

Bernská úmluva naposledy revidována v Paříži v roce 1971 (dále jen „RBÚ“) je mezinárodní smlouvou, která ve svém čl. 2 zajišťuje jednotný minimální standard pro ochranu

---

⁹ Berne Convention

¹⁰ 401/1921 Sb., úmluva bernská o ochraně děl literárních a uměleckých, revidovaná v Berlíně dne 13. listopadu 1908.

¹¹ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 133/1980 Sb., o Bernské úmluvě o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886, doplněné v Paříži dne 4. května 1896, revidované v Berlíně dne 13. listopadu 1908, doplněné v Bernu dne 20. března 1914, a revidované v Římě dne 2. června 1928, v Bruselu dne 26. června 1948, ve Stockholmu dne 14. července 1967 a v Paříži dne 24. července 1971, ve znění vyhlášky č. 19/1985 Sb.

¹² Pan-American Copyright Convention

¹³ Vládní vyhláška č. 50/1927 Sb., o ochraně původského práva v poměru k Spojeným Státům Americkým.

děl architektury, pro ochranu plánů, návrhů (kreseb) a trojrozměrných děl vztahujících se k architektuře¹⁴ ve všech státech, které úmluvu podepsaly. Jedná se o *iura ex conventione*, tedy katalog práv zakotvených přímo v RBÚ. RBÚ je založena na automatické ochraně architektonického díla bez formální registrace. Ve státě původu díla přísluší architektonickému dílu ochrana pouze dle autorskoprávního režimu tohoto státu a autor se nemůže dovolávat *iura ex conventione* (např. v USA osobnostních práv autorských u architektonického díla, neboť ta jsou v USA přiznána jen dílům vizuálním). Jde-li o ochranu v jiném státě než ve státě původu díla, přísluší dílu ochrana v rozsahu autorského práva tohoto státu, jakož i v rozsahu práv přiznaných RBÚ.

RBÚ uznává architektonickým dílům ochranu bez ohledu na způsob nebo formu vyjádření díla. Pro architektonická díla je právě zmíněná forma vyjádření díla velmi významná. RBÚ vychází ze zásady teritoriality, kdy architektonická díla (architektonické návrhy - kresby, plány i stavby) jsou chráněna dle čl. 5 odst. 3 RBÚ autorským právem toho státu Unie (*lex loci protectionis*), kde byla vytvořena. Český překlad RBÚ užívá slovo budova, ačkoliv by bylo lepší s ohledem na souladnou autorskoprávní úpravu jak v AZ, tak RBÚ, užívat slovo stavba. Díla umění grafického a výtvarného, která jsou součástí budovy, se řídí autorským právem státu, kde budova stojí. Pokud italský malíř namaluje velkoformátový obraz, jenž bude pevně připevněn na stavbu stojící v Hradci Králové, bude se toto dílo řídit autorským právem ČR, i když byla malba vytvořena v Itálii. Vyrobí-li například kovář umělecké dveře v České republice a poté jsou vsazeny do budovy v Itálii a stanou se její součástí, budou se řídit autorským právem Itálie. U těchto uměleckých dveří zřejmě dojde k souběhu autorského práva s jinými právy (právem) duševního vlastnictví.

RBÚ stojí na zásadě asimilace, kdy stát Unie je povinen nakládat s ostatními příslušníky Unie jako se svými vlastními příslušníky. Podle RBÚ jsou chráněni autoři některého ze států Unie¹⁵ nebo podle čl. 4 b) RBÚ jsou chráněni i autoři architektonických děl státu, který netvoří Unii, ale architektonické dílo bylo zbudováno ve státě Unie. RBÚ tedy poskytuje privilegium těm autorům mimo Unii, z jejichž architektonického návrhu vznikne stavba. Autorovi mimo Unii, který architektonický návrh vyjádřil pouze kresbou, ochrana prostřednictvím RBÚ přiznána nebude, avšak kdyby tentýž architektonický návrh vyjádřil stavbou, ochrana by mu již byla prostřednictvím RBÚ zaručena. Ochrana se rovněž týká

---

¹⁴ Převzato z anglického znění RBÚ dostupného na http://www.wipo.int/treaties/en/ip/berne/trtdocs_wo001.html.

¹⁵ Podle čl. 1 RBÚ: „Státy, na něž se vztahuje tato úmluva, tvoří Unii pro ochranu práv autorů k jejich literárním a uměleckým dílům.“

autorů děl (státu, který netvoří Unii) umění grafického a výtvarného, jež tvoří součást budovy umístěné ve státě Unie. Slovem „součást“ bylo zřejmě myšleno dílo z jiné oblasti děl než architektury.

Autorskoprávní vztahy, které vznikly na území státu Unie, se zásadně řídí právem tohoto státu. Bude se jednat o otázky vzniku a zániku autorských práv, trvání majetkových práv autorských či o otázku, zda vůbec jde o dílo architektonické. Právní režim *lex loci protectionis* je nutné odlišovat od *lex fori*, tj. právního řádu státu, kde se uplatňují nároky spojené s právem autora k jeho architektonickému dílu. Právní vztah vzniklý porušením autorského práva se bude řídit právem státu, kde se toto porušení uplatňuje (*lex loci delicti comissi*).

Od roku 1967 se správou RBÚ zabývá Světová organizace duševního vlastnictví (dále jen „WIPO“),¹⁶ která vznikla v Ženevě.

Další důležitou smlouvou na poli mezinárodního práva autorského se stala Všeobecná úmluva o autorském právu (dále jen „UCC“)¹⁷ uzavřená v Ženevě dne 6. září 1952, která vychází z podobných zásad jako Bernská úmluva. Spojené státy americké přistoupily k UCC v roce 1954. Dne 24. července 1971 byla UCC v Paříži revidována a USA ji znovu ratifikovaly. K tomuto revidovanému znění také přistoupila Československá socialistická republika dne 18. dubna 1980.¹⁸ Na rozdíl od RBÚ státy UCC netvoří Unii a smlouva není spravována WIPO.

UCC se stala alternativou k Bernské úmluvě pro ty státy, které nesouhlasily s aspekty Bernské úmluvy, ale chtěly být součástí multilaterální mezinárodní smlouvy v oblasti autorského práva. Obě úmluvy však nejsou inkompatibilní. Jejím hlavním cílem bylo především sjednotit ochranu autorského práva na evropském a americkém kontinentu tím, že stanovila formální podmínku ochrany uveřejněného díla. Uveřejněné dílo muselo být opatřeno tzv. copyrightovou výhradou, která sestává z písmene C v kroužku: ©, jména autora díla a vyznačení roku prvního uveřejnění díla. Copyrightová výhrada (nebo též doložka) je upravena v článku III UCC. Copyrightová doložka vyjádřená značkou © měla za úkol nahradit všechny formalities vyžadované v některých státech pro zabezpečení díla autorskoprávní ochranou. V případě děl odvozených byly třeba copyrightové doložky dvě.

---

¹⁶ World Intellectual Property Organization

¹⁷ Universal Copyright Convention

¹⁸ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 134/1980 Sb., o Všeobecné úmluvě o autorském právu revidované v Paříži dne 24. července 1971.

Význam UCC oslabilo přistoupení USA k RBÚ v březnu roku 1989, neboť čl. 5 odst. 2 RBÚ zní: „*požívání a výkon těchto práv není podroben žádné formalitě...*“ Od momentu přistoupení USA k RBÚ již autorskoprávní úprava USA žádnou takovou formalitu nevyžaduje. Autoři ji mohou užívat pouze dobrovolně. Přesto však může usnadnit soudní vymáhání autorských práv.

Tyto úmluvy však dostatečně nezajistily efektivní vynucení autorských práv, neboť nestačí pouze právně upravit udělování práv a jejich obsah. Proto byla v Marrakeši současně se vznikem Světové obchodní organizace (dále jen „WTO“)¹⁹ podepsána dne 15. dubna 1994 Dohoda o obchodních aspektech práv duševního vlastnictví (dále jen „TRIPS“),²⁰ která si dala za cíl upravit efektivní vynucení autorských práv. Inkorporovala RBÚ. Z inkorporace byl ale vyňat článek 6 bis RBÚ, neboť USA jako člen RBÚ odmítly uznat osobnostní práva autorská pro všechna díla. USA sice současně s přistoupením k RBÚ vydaly v roce 1990 Visual Artists Rights Act (součástí 17 U.S.C. § 106A), ale tento zákon přiznával autorská osobnostní práva pouze autorům děl vizuálního umění. TRIPS rozšířila zásadu asimilace o zásadu režimu nejvyšších výhod (zákaz diskriminace mezi cizinci navzájem). Dnem 1. ledna 1995 vstoupila TRIPS v platnost pro Českou republiku²¹ i USA.

Protože je většina států členem jak WTO, tak TRIPS, ztratila v dnešní době UCC na významu.

WIPO využívá jako formu spolupráce smlouvy, ale také doporučení. Tato doporučení však mají tak velkou autoritu, že se s nimi pracuje jako se smlouvami. Dne 20. prosince 1996 byla v Ženevě přijata tzv. internetová smlouva (Smlouva WIPO o autorském právu) a pro ČR²² i USA vstoupila v platnost v roce 2002. Tato internetová smlouva je zvláštní dohodou ve smyslu čl. 20 RBÚ a jejím cílem je upravit ochranu autorských práv v podmínkách užívání elektronického přenosu dat a informací. Podle čl. 1 odst. 4 internetové smlouvy musí smluvní strany vyhovět čl. 1-21 RBÚ, tedy i čl. 6 bis, který se týká osobnostních práv autorských. Autorům architektonických děl však doposud nesvědčí v USA osobnostní práva autorská.

---

¹⁹ World Trade Organization

²⁰ Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights

²¹ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO), vyhl. pod č. 191/1995 Sb.

²² Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přístupu České republiky ke Smlouvě Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském, vyhl. pod č. 33/2002 Sb.m.s.

Vztahem mezinárodních smluv zabývajících se autorskoprávní problematikou a českého vnitrostátního práva se zabývá generální recepční norma čl. 10 Ústavy ČR.²³ Tento článek stanoví tzv. aplikační přednost mezinárodní smlouvy v případě, stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon. Tímto zákonem může být i AZ. K vnitrostátní aplikaci mezinárodních smluv může dojít v případě mezinárodní smlouvy, která je přímo účinná na základě mezinárodního práva (*direct effect*), nebo která je samovykonatelná z hlediska práva vnitrostátního (*self-executing*). Aplikační přednost mezinárodních smluv se týká jen takových mezinárodních smluv, které jsou z pohledu vnitrostátního práva samovykonatelné, což posuzují soudy. Samovykonatelné smlouvy obsahují normy dostatečně jasné, určité a úplné. A není třeba dalšího vnitrostátního prováděcího aktu. RBÚ je tak smlouvu samovykonatelnou. Nesamovykonatelné mezinárodní smlouvy jsou bez vnitrostátní úpravy neaplikovatelné.

S odkazem na čl. 10 Ústavy ČR tak kupříkladu TRIPS není přímo aplikovatelná ve vnitrostátních vztazích.

2.1 Historický vývoj architektonického díla v ČR

V první autorskoprávní úpravě na našem území, v císařském patentu ze dne 19. října 1846, nebyla architektonická díla zmíněna vůbec.²⁴ Poté byly chráněny plány a návrhy (rozumějme kresby) pro architektonické práce v § 4 odst. 6 zákona o právu původském z roku 1895.²⁵ Tyto plány a návrhy (kresby) se řadily pod díla výtvarná. Tímto zákonem však nebyla chráněna díla umění stavitelského, byla výslovně vyňata z ochrany v § 4 odst. 6 téhož zákona. V té době bylo tvrzeno, že díla stavitelského umění nejsou umělecké, ale technické povahy s čistě užitkovou funkcí.²⁶

Tři roky po 1. světové válce přistoupilo Československo dne 22. února roku 1921 k Bernské úmluvě.²⁷ Byla to pro Československo smluvní povinnost stanovená tzv. malou mírovou smlouvou Saint Germainskou (čl. 20) ze dne 10. září 1919, uveřejněnou ve sbírce z. a n. pod čís. 508. Československo se zavázalo ve lhůtě 12 měsíců od uzavření této smlouvy přistoupit k Bernské úmluvě. Tato smluvní povinnost naznačuje, že autorskoprávní ochrana

---

²³ Ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen „Ústava ČR“), ve znění pozdějších předpisů.

²⁴ HERMANN OTAVSKÝ, Karel. O autorskoprávní ochraně děl architektonických. *Právník*, 1909, roč. 48, s. 8.

²⁵ Zákon ze dne 26. prosince 1895 o dílu původském k dílům literárním, uměleckým a fotografickým, účinný do 1. února 1927.

²⁶ HERMANN OTAVSKÝ, Karel. O autorskoprávní ochraně děl architektonických. *Právník*, 1909, roč. 48, s. 8 - 9.

²⁷ 401/1921 Sb., úmluva bernská o ochraně děl literárních a uměleckých, revidovaná v Berlíně dne 13. listopadu 1908.

nebyla v Československu pokládána za dostatečnou. Dále bylo voláno po zvýšení ochrany cizích autorů tvořících v našem státě.²⁸ Do přistoupení Československa například nebyla chráněna díla umění stavitelského. Protože jim nepřiznával ochranu ani zákon o právu původském z roku 1895, měla Bernská úmluva aplikační přednost, jak správně dovodil v roce 1925 i Nejvyšší soud.²⁹

Již v roce 1919 byla vypracována prvotní verze nového autorského zákona. Ten však po velkých průtazích vstoupil v platnost až 24. listopadu roku 1926.³⁰ Tento zákon již v § 2 odst. 6 poskytoval ochranu dílům umění stavitelského a v § 2 odst. 7 dílům zahradní architektury. V roce 1936 došlo k jeho novelizaci. Autorský zákon z roku 1895, ale i z roku 1926 přiznával autorovi osobnostní práva autorská.

V roce 1953 vystřídal autorský zákon z roku 1926 autorský zákon nový, který v § 2 odst. 2 d) přišel s novým pojmem děl umění architektonického, které však podřazoval pod díla výtvarná.³¹ V roce 1965 vstoupil v platnost autorský zákon,³² který platil až do roku 2000, kdy ho vystřídal nyní stále platný autorský zákon.³³

V současné době platný autorský zákon je pro ochranu architektonických děl v mnoha ohledech přínosnější oproti předešlým autorským zákonům. Oproti předešlé autorskoprávní úpravě zavádí (kvazi)dualistické dělení autorského práva na práva osobnostní a majetková a nepodřazuje již díla architektonická pod díla výtvarná jako autorské zákony z roku 1965 a 1953. Architektonická díla jsou explicitně upravena v § 2 odst. 1 AZ. Současný autorský zákon však má i mnoho úskalí, na která bude upozorněno v textu.

2.2 Historický vývoj architektonického díla v USA

Autorské právo USA bylo inspirováno anglickým autorským zákonem (The Statute of Anne) z r. 1710 a v roce 1790 byl vydán první federální autorský zákon USA.³⁴ Tento autorský zákon chránil jen knihy, mapy a jiná kartografická díla (např. námořní mapy nebo mapy hvězdné oblohy) v případě, že byla tato díla registrována. Registrace děl spadala do

---

²⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. července 1925, Vážný v čísle svazku VII.b ročník 1925 na straně 1162, uveřejněno pod 5184/1925.

²⁹ Tamtéž

³⁰ Zákon č. 218/1926 Sb., o původském právu k dílům literárním, uměleckým a fotografickým (o právu autorském), účinný do 31. prosince 1953.

³¹ Zákon č. 115/1953 Sb., o právu autorském (autorský zákon), účinný do 30. června 1965.

³² Zákon č. 35/1965 Sb., autorský zákon, účinný do 30. listopadu 2000.

³³ Zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

³⁴ Copyright Act of May 31, 1790.

pravomoci U.S. Copyright Office. V roce 1802³⁵ byly do prvního federálního autorského zákona přiřazeny návrhy (designs – ve smyslu architektonických kreseb) a posléze v roce 1870³⁶ modely nebo návrhy k dílům užitého umění. Do roku 1891³⁷ však nebyla chráněna díla cizího původu.

V roce 1909 byl přijat nový autorský zákon. Ačkoli architektonické plány nebyly v autorském zákoně výslovně zmíněny, byly podřazovány (i soudy³⁸) pod ustanovení upravující „kresby nebo plastická díla vědecké nebo technické povahy“.

V roce 1954 Supreme Court of the United States přišel ve velice známé kauze Mazer v. Stein³⁹ s tzv. *testem separability*. Supreme Court of the United States měl za to, že nezávislá umělecká díla mohou být autorskoprávně chráněna i za situace, kdy jsou včleněna do užitečných předmětů (*useful articles*). V této kauze se jednalo o sošku, která tvořila stojan lampy a soud prostřednictvím *testu separability* stanovil, že se jedná o umělecké dílo nezávislé na užitečném předmětu.

Test separability tedy určuje, jestli lze od určitého nechránitelného obecného díla (*useful article*) oddělit konkrétní dekorativní prvky, které jsou chráněny. Jen jejich neužitečné (*nonutilitarian*) prvky byly hodny ochrany autorským právem. Důvodem, proč byly rozlišovány užitečné a neužitečné prvky, byl fakt, že užitečným prvkům byla přiznána ochrana patentovým právem, kdežto neužitečným prvkům měla být přiznána ochrana autorským právem. Stavby samotné sice nemohly být chráněny z důvodu jejich užitečné funkce (byly považovány za *useful article*), ale jisté oddělitelné dekorační prvky na těchto stavbách (např. velkoformátové dílo připevněné na stavbu atd.) být autorskoprávně chráněny mohly. Americká autorskoprávní ochrana nechránila a nechrání díla s užitečnou funkcí (s výjimkami), neboť se mají tato díla dále užívat, přizpůsobovat nebo měnit, jinak by došlo k utlumení pokroku a kreativity. Toto právní pravidlo vychází ze samotné americké Ústavy (čl. 1 sekce 8 U.S. Constitution), která „podporuje pokrok vědy a užitných umění tím, že zajistí po omezenou dobu autorům a vynálezčům výhradní právo k užití jejich vlastních děl literárních a vynálezů...“⁴⁰ Toto ustanovení je obsaženo v americké Ústavě již od jejího samotného vzniku roku 1787 a vžilo se pro něho označení *copyright clause*. *Copyright clause*

---

³⁵ Act of April 29, 1802.

³⁶ Act of July 8, 1870.

³⁷ Act of March 3, 1891.

³⁸ Např. *Imperial Homes Corp. v. Lamont*, 458 F.2d 895, 898 (5th Cir. 1972) nebo *DeSilva Constr. Corp. v. Herald*, 213 F. Supp. 184, 193 (M.D. Fla. 1962).

³⁹ *Mazer v. Stein*, 347 U.S. 201, 219 (1954).

⁴⁰ „to Promote the Progress of Science and useful Arts, by securing for limited Times to Authors and Inventors the exclusive Right to their respective Writings and Discoveries.“ Překlad autorka.

operuje s *quid pro quo*, kdy autoři získají výhradní práva k užití díla po omezenou dobu výměnou za to, že se jejich dílo jednou stane *public domain*. *Copyright clause* tak vychází z ekonomicko-teoretického základu utilitarianismu.

Bylo tedy dovoleno volně užít architektonické plány k postavení stavby, ale již nebylo dovoleno dle názoru soudu v kauze *Imperial Homes Corp. v. Lamont*⁴¹ tiskově rozmnožit tyto architektonické plány. Takový přístup však šel proti smyslu architektonických děl, neboť architektonické plány primárně slouží k tomu, aby z nich byla postavena stavba, nikoli jen k tomu, aby byly tiskově rozmnožovány.

V té době byla zveřejněná autorská díla chráněna na federální úrovni (*statutory copyright*), zatímco nezveřejněná autorská díla si každý stát chránil sám svou autorskoprávní úpravou (*common law copyright*). V kauze *DeSilva Constr. Corp. v. Herald*.⁴² soud zvažoval, zda se jedná o zveřejnění architektonického plánu, když byl zařazen do veřejného rejstříku, jak bylo místními předpisy vyžadováno; a zda tím došlo k ukončení autorskoprávní ochrany zaručené *common law copyright*. Žalovaný argumentoval tím, že ochrana žalobcových architektonických plánů byla ukončena ve chvíli, kdy se staly součástí žádosti pro vydání stavebního povolení. Ačkoliv se soud neztotožnil s názorem žalovaného, musel nárok žalobce zamítnout. A to kvůli v té době soudy uznávanému autorskoprávnímu pravidlu, že žalobce nemůže zabránit užití architektonického plánu k postavení stavby, v níž bude architektonické dílo vyjádřeno.

Zveřejnění architektonických plánů pro autorskoprávní ochranu na federální úrovni však nestačilo, autorská díla musela být registrována. Tento duální systém autorskoprávní úpravy byl opuštěn v roce 1978.⁴³ A to také proto, že docházelo k potížím s určením doby, kdy bylo dílo zveřejněno a přešlo tak pod autorskoprávní ochranu federálního autorského zákona.

V roce 1976 vstoupil v platnost nový autorský zákon⁴⁴ (17 of the United States Code⁴⁵ § 101 a n.), účinný od roku 1978. Tento autorský zákon se již nezaobíral zveřejněnými a nezveřejněnými díly, ale jejich fixací na hmotném substrátu. Zároveň opustil registrační princip. Zatímco tento autorský zákon stále explicitně neupravoval architektonické plány,

---

⁴¹ *Imperial Homes Corp. v. Lamont*, 458 F.2d 895, 898 (5th Cir. 1972).

⁴² *DeSilva Constr. Corp. v. Herald*, 213 F. Supp. 184, 193 (M.D. Fla. 1962).

⁴³ FISHMAN, Stephen. *The Public Domain. How to Find & Use Copyright-Free Writings, Music, Art & More*. 5. vydání. California: Nolo, 2010, s. 20.

⁴⁴ Copyright Act of 1976, Pub. L. No. 94-553, 90 Stat. 2541 (for the general revision of copyright law, title 17 of the United States Code, and for other purposes), October 19, 1976.

⁴⁵ Code of Laws of the United States of America (dále jen „U.S.C.“) se rozumí sbírka obecných a stálých federálních zákonů USA.

soudy běžně chránily architektonické kresby a plány dle 17 U.S.C. § 102(a)(5) jako obrazová, grafická a sochařská díla. Interpretačním nejasnostem měla zabránit důvodová zpráva⁴⁶ z roku 1976, která potvrdila, že architektonické plány a kresby podléhají autorskoprávní ochraně. Autorský zákon z roku 1976 také kodifikoval *test separability* známý již ze soudních síní. Ačkoliv přišel autorský zákon z roku 1976 s fixací díla na hmotném substrátu, za což může být považována i stavba, soudy se stále pevně držely *testu separability* a braly stavbu jako *useful article*. Nedošlo tak k prolomení doktríny, podle níž je možno stavbu považovat za vyjádření architektonického návrhu a přiznat jí tak autorskoprávní ochranu.

K tomuto autorskoprávnímu problému si představme případ, kdy si člověk sám navrhne a postaví svůj vysněný dům, který chce mít jako jediný na světě. Jakmile dům dostaví, sousedovi se zalíbí natolik, že ho začne ve snech promítat také. Sny se stanou skutečností a soused si postaví na první pohled stejný dům pouze na základě vizuálního dojmu, kdy neměl žádný přístup k architektonickým plánům. Jakmile to nešťastník zjistí, nemá se jak dle autorskoprávní úpravy z roku 1976 bránit. Pokud by svůj dům chtěl prodat, jeho cena bude pravděpodobně nižší a to právě kvůli vedle stojícímu podobnému domu. Jinak by tomu bylo, kdyby oba domy byly originální a ne jeden originál a druhý jeho „kopie“.

Od roku 1978 začaly být autorskoprávně chráněny monumenty, pomníky aj. nefunkční stavby, neboť byl u těchto děl předvídan pokrok, jak to vyžaduje americká Ústava.

Definici *testu separability* mohla lépe naplnit postmoderní architektonická tvorba, méně však (či vůbec) tvorba moderní architektury. Docházelo tak k diskriminaci autorů architektonických kreseb a plánů tvořících v architektonickém stylu, který neuznával pouhé užívání výtvarných či jiných dekorativních prvků k ozdobení architektonického díla, ale snažil se o propojení formy a funkce. Této diskriminace si naštěstí všiml i okresní (district) soud v kauze *Esquire v. Ringer*,⁴⁷ přesto se však nadále uplatňoval Mazerův test separability.

USA přistoupily k RBÚ teprve až v roce 1989, tedy po více než sto letech od její první verze. RBÚ po svých signatářích požadovala, aby byla chráněna dokončená architektonická díla.

Před vstupem AWCPA v platnost v roce 1990 nebyly stavby autorskoprávně chráněny, mohly však být chráněny právem ochranných známek na federální, ale i státní úrovni. Mohly také podléhat ochraně patentovým právem, k tomu však příliš nedocházelo, neboť stavbám zpravidla chybělo splnění kritéria vynálezecké činnosti (*inventive step*).

---

⁴⁶ House Report No. 1476, 94th Cong., 2d Sess. 55 (1976).

⁴⁷ *Esquire v. Ringer*, 591 F. 2d 796,801 (D.C. Cir. 1979).

Nedocházelo k tomu i přesto, že dle některých odhadů jsou náklady na patentovou ochranu desetinásobně menší než v Evropě.⁴⁸

Ochrannou známkou mohl být chráněn samotný vzhled stavby, pokud byl použit k identifikaci a odlišení zboží a služeb, které jsou nabízeny veřejnosti. Taková situace se řešila v roce 1937 v judikátu *White Tower System v. White Castle System*⁴⁹, kdy si podnikatel postavil stánky na prodej hamburgerů, které v celkovém dojmu vypadaly jako malý bílý hrad. Ochranná známka měla chránit podnikatele před ostatními soutěžiteli v případě postavení stánků podobného vzhledu. Prodej hamburgerů sice není přínosný pro naše zdraví, ale to stejné se nedá říct o přínosu pro právo duševního vlastnictví. Možná by stálo za to někdy v budoucnu zpracovat studii o vlivu hamburgerů na vývoj amerického práva duševního vlastnictví.

Americké soudy se zabývaly ochrannou známkou ve vztahu k architektuře také ve sporu *Burzy cenných papírů v New Yorku v. Casino v Las Vegas*.⁵⁰ Burza cenných papírů měla na vzhled své stavby ochrannou známku. Majitelé Casina v Las Vegas postavili na základě fotografií New Yorku repliku nejen Burzy cenných papírů, ale i jiných známých staveb velkoměsta. *Casino New York, New York* tak na první pohled vypadá jako zmenšenina velkoměsta New York.

Dne 1. prosince roku 1990 došlo v USA k velkému obratu v nahlížení na autorskopravní ochranu architektonického díla. V tento den byl přijat AWCPA a začaly být autorskopravně chráněny stavby. Stavby, které slouží k užívání. Velmi krátce po přijetí AWCPA byly bouřlivě podávány žaloby na porušení autorského práva neoprávněným postavením autorskopravně chráněné stavby.

Ačkoliv mohly být stavby dříve chráněny pouze právem ochranných známek či právem patentovým, je autorskopravní ochrana pro autora stavby výhodnější. A to především z důvodu délky trvání exkluzivních práv autorských. Mohlo by se také zdát, že pro neformálnost autorskopravní ochrany je pro autora stavby lepší autorskopravní ochrana i z důvodů ekonomických. Před zahájením soudního sporu je však vyžadována registrace díla, která je zpoplatněna.

Nejprve se uvažovalo o tom, že dojde k pouhé změně 17 U.S.C. bez přijetí AWCPA, pak se od této varianty ustoupilo. Závěrem tak došlo k dvojí ochraně architektonických děl.

---

⁴⁸ ŠUCHMAN, Jaroslav. *Jednotný patent se přibližuje pomalu... a jednota je ohrožena* [online]. IP&IT Bulletin, říjen 2011 [cit. 12. dubna 2012]. Dostupné na <http://www.havelholasek.cz/images/stories/publikace/ip_it_bulletin_cz_2011_10.pdf>.

⁴⁹ *White Tower System v. White Castle System*, 90 F.2d 67 (6th Cir. 1937).

⁵⁰ *New York Stock Exchange, Inc. v. New York, New York Hotel*, 293 F.3d 550 (2d Cir. 2002).

Na jedné straně podle 17 U.S.C. § 102(a)(5), na druhé straně podle 17 U.S.C. § 102(a)(8). Některým autorskoprávními teoretikům bylo k nevoli, že takto razantně byla zákonně upravena architektonická díla bez vztahu a návaznosti k předešlé judikatuře. Impuls k přijetí AWCPA vycházel z požadavků nutných pro přidružení USA k RBÚ, nikoliv z důvodu uspokojení přesvědčivých potřeb architektonické profese. Dokonce mnoho významných architektů brojilo proti přijetí všech částí AWCPA.⁵¹

2.3 Shrnutí historického vývoje architektonického díla v obou zemích

ČR i USA jsou vázány stejnými mnohostrannými mezinárodními smlouvami, které mají význam na poli mezinárodního práva autorského. ČR i USA začaly chránit stavitelská díla až po přistoupení k Bernské úmluvě, respektive RBÚ. ČSR přistoupila k Bernské úmluvě v roce 1921, RBÚ vstoupila pro Československou republiku v platnost v roce 1980, pro USA v roce 1989. Do té doby se v obou zemích shodně tvrdilo, že stavby jsou technické povahy určené k užívání, a proto nejsou hodny autorskoprávní ochrany. RBÚ chrání jak architektonické náčrty, plány, architektonická plastická díla, tak rovněž stavby. Pokud se chce nějaký stát přidružit k RBÚ, musí splňovat minimální standard RBÚ, čímž je rovněž plná ochrana architektonických děl.

RBÚ k ochraně architektonického díla nevyžaduje splnění jakýchkoli formálních požadavků. V USA byla do doby přistoupení k RBÚ takovým formálním požadavkem copyrightová výhrada. Současná autorskoprávní úprava ČR i USA chrání architektonické automaticky ve chvíli jeho vytvoření (ať objektivně vnímatelné smysly, tak zachycené na hmotném substrátu) a nevyžaduje k ochraně jakoukoli registraci.

---

⁵¹ WINICK, Raphael. *Copyright Protection for Architecture after the Architectural Works Copyright Protection Act of 1990*. [online]. Duke Law Journal. Červen 1990 [cit. 20. října 2011], Vol. 41, No. 6, s. 1611. Dostupné na JSTOR <<http://www.jstor.org/stable/1372824>>.

3 Architektonické dílo

„Předmětem architektury je prostor formovaný myšlenkou (v této práci architektonickým návrhem) *architekta*.“⁵²

Ne vše, co je považováno za architekturu, je dílem chráněným autorským právem. Takové dílo z oboru architektury tak může být chráněno jako obecné dílo. Architektonické dílo může každá země pojímat trochu jiným způsobem. Z mých zkušeností a četby jsem zjistila, že země nahlížejí na architektonické dílo těmito dvěma základními koncepcemi:

1. Architektonické dílo je považováno za dílo výtvarné. Jsou jím tedy architektonické kresby a plány. Již jím není stavba, která je považována za rozmnoženinu. Má-li stavba stejného autora jako mají architektonické kresby a plány, pak je považována za originál. Tato koncepce se používá v Rakousku, kde je dílo architektonické podřazeno pod dílo výtvarné v § 3 odst. 1 rakouského autorského zákona.⁵³ Rakouský autorský zákon, který platí již od roku 1936, hovoří o díle stavitelského umění. Podle rakouské autorskoprávní teorie a jurisprudence je-li stavba shledána jako dílo stavitelského umění, pak je třeba za ně automaticky považovat i architektonické kresby a plány s ní související. Není-li konečné dílo (stavba) považováno za dílo stavitelského umění, pak architektonický plán nebo kresba s ní související je třeba kvalifikovat ne jako dílo výtvarné, nýbrž jako dílo literární.⁵⁴ Architektonické dílo v ČR podřazovaly pod dílo výtvarné autorské zákony z roku 1953 a 1965. Současný AZ se již tomuto podřazení vyhnul. Je však třeba přiznat, že tato teorie příliš neodpovídá architektonické tvorbě, při níž dílo prochází vývojovými fázemi a v poslední fázi je postavena stavba. Stavba však být vůbec postavena nemusí, i když vše k tomu směřovalo. Všechny tyto fáze utvářejí jedno dokončené architektonické dílo.

2. Za architektonické dílo chráněné autorským právem můžeme považovat architektonické kresby, plány, projektovou dokumentaci (nebo spíše její část), ale i model či stavbu. Všechna tato zmíněná díla jsou vyjádřením architektonického návrhu, pokaždé v jiné formě (výtvarné, plastické atd.). Tato teorie naplňuje motto, že „*předmětem architektury je prostor formovaný architektonickým návrhem*“. Utvářením prostoru se právě architektonické dílo liší od díla výtvarného.

---

⁵² Kolektiv autorů. *Encyklopedický slovník*. Praha: Odeon, 1993, s. 63.

⁵³ Bundesgesetz über das Urheberrecht an Werken der Literatur und der Kunst und über verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz), BGBl. Nr. 111/1936, v platném znění, dale jen “BGB”.

⁵⁴ HÖHNE, Thomas. *Architektur und Urheberrecht. Theorie und Praxis: Ein Leitfaden für Architekten, Ingenieure und deren Rechtsberater*. Wien: MANZsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2007, s. 66.

U obou koncepcí si však z autorskoprávního pohledu nemůžeme představovat stavbu jako domeček postavený z cihel, v němž se nám dobře bydlí. V autorském právu se totiž pohybujeme mezi nehmotnými statky, které jsou nezávislé na hmotném substrátu. Pokud tedy domeček zbouráme, architektonické dílo nadále existuje (§ 9 odst. 2 AZ). Tomuto jevu se říká tzv. *potenciální ubiquita*.

Architektonické dílo je specifické tím, že prochází určitými vývojovými fázemi. Nejprve se autorovi zrodí v hlavě myšlenka, kterou poté výtvarně či jiným způsobem vyjádří. Nejčastěji autor tvoří v těchto vývojových fázích:

1. etapa: předprojektová příprava stavby
2. etapa: projektová příprava stavby
3. etapa: zadávací
4. etapa: prováděcí⁵⁵

Autor v předprojektové etapě přípravy zjišťuje potřeby a přání klienta, místo budoucí stavby, právní pozadí a na základě těchto zjištění přemýšlí o samotném architektonickém návrhu. Svůj v hlavě zrozený architektonický návrh popíše či ve formě náčrtu nebo kresby představí svému klientovi. V této etapě nejde jen o oblast umělecké tvorby díla, ale samozřejmě také k zajištění technických záležitostí. Dochází k předložení dokumentace k územnímu řízení.

Projektová dokumentace obsahuje výkresové části, upřesňuje požadavky na materiály a specifikuje technické požadavky na výstavbu. Výkresové části znázorňují (architektonický) návrh a to nejčastěji v grafické podobě. Projektová dokumentace může být obecným dílem, autorským originálním dílem, rozmnoženinou nebo v některých případech také dílem odvozeným. Slovenský autorský zákon, kterým se náš AZ inspiroval, považuje přímo v definici architektonického díla projektovou dokumentaci (její grafickou část) za dílo originální. Rozmnoženina vznikne v případě, že ačkoliv dojde k přetvoření autorského díla, bude se přesto shodovat v podstatných znacích s originálem tak, že tomuto dílu nebude přiznána ochrana v podobě odvozeného díla.

V projektové přípravě stavby dochází k předložení dokumentace k stavebnímu řízení a dokumentace pro provedení stavby.

Dokumentace pro provedení stavby musí být pečlivě zpracována, neboť bude podle ní v zadávací etapě postupovat dodavatel stavby a zhotovitel stavby bude podle ní stavět.

---

⁵⁵ Blíže viz PLOS, Jiří. *Krátký obecný komentář k problematice kalkulace honorářů* [online]. Česká komora architektů, 21. prosince 2009, datum aktualizace: 12. února 2010 [cit. 15. května 2012]. Dostupné na <http://www.cka.cc/pravni_predpisy/standardy_vykonu/vypocet-honore-2009>.

V prováděcí etapě autor vykonává autorský dozor nad prováděním stavby. Během všech těchto etap je architektonické dílo upřesňováno do nejmenších detailů. Ne všechny práce v uvedených etapách jsou tvůrčí povahy.⁵⁶

Práce architekta v ČR a USA se téměř neliší. V současné době často architekti pracují v týmu. Dochází buď ke vzniku spoluautorských děl, nebo děl kolektivních, případně souborných. U staveb v USA se však počítá s kratší životností staveb a používají se i jiné konstrukční materiály, u nízkopodlažních obytných domů především dřevo.

Architekt zpravidla nevytváří svá díla takzvaně do šuplíku, ale na přání zaměstnavatele, u tzv. kolektivního díla z podnětu vůdčí osobnosti týmu v architektonickém ateliéru, pro klienta či zadavatele soutěže. I tak by tato přání neměla autorovi bránit v jeho tzv. umělecké svobodě projevu. Svoboda umělecké tvorby je v ČR zaručena článkem 15 odst. 2 LZPS.⁵⁷ Ústavní soud se však doposud pouze jedinkrát zabýval ve svém usnesení⁵⁸ o možném zásahu do svobody umělecké tvorby. Takové ustanovení, jaké má česká LZPS, sice v americké Ústavě nenajdeme, ale dle mého názoru můžeme tuto svobodu nejen v USA subsumovat pod svobodu projevu (v ČR čl. 17 LZPS). Projev může být totiž i nonverbální, tzv. „*expressive speech*“. Jedním z mála architektů, který tvořil do šuplíku, byl Mies van der Rohe.⁵⁹ Při své umělecké tvorbě tak byl omezen jen svou vlastní osobou.

V počátcích své architektonické tvorby bývá začínající architekt často ovlivněn také tvorbou svého učitele z dob studií. Běžnou součástí architektova tvoření je jeho inspirace nejen jinými díly, ale rovněž identifikace s architektonickým stylem. Architektonický styl *per se* ale není (v ČR ve smyslu ustanovení § 2 odst. 6 AZ) autorskoprávně chráněn. Architekti se nesnaží vždy vytvářet něco nového. Nejlépe to lze vidět na tvorbě architektonického stylu moderní architektury: „...*největším odkazem Adolfa Loose není jeho podivuhodná hra s prostorem nebo jeho šíravé, nadčasové eseje, ale spíše jeho schopnost bez studu a rozpaku znovu a znovu citovat sám sebe. Po třicet pět let si Loos nanejvýš soustavně a uvědoměle hleděl svého hesla: 'Dost bylo originálních géniů! Pojd'me se bez ustání opakovat!'*⁶⁰

---

⁵⁶ Blíže viz PLOS, Jiří. *Krátký obecný komentář k problematice kalkulace honorářů* [online]. Česká komora architektů, 21. prosince 2009, datum aktualizace: 12. února 2010 [cit. 15. května 2012]. Dostupné na <http://www.cka.cz/pravni_predpisy/standardy_vykonu/vypocet-honorare-navod-2009>.

⁵⁷ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁸ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 19. dubna 2004, sp. zn. IV. ÚS 606/03.

⁵⁹ Blíže viz PUENTE, Moisés. *Rozhovory s Miesem van der Rohe*. Zlín: Nakladatelství ARCHA, 2010, s. 23. Přeložila Petra Ocelková.

⁶⁰ SZADKOWSKA, M a kol. *Adolf Loos – dílo v českých zemích*. Praha: Kant, 2009, s. 45.

Podobný názor zastával další významný představitel moderní architektury, Mies van der Rohe: „*kdyby se mělo každý den vymýšlet něco nového, nikam bychom se nedostali.*“⁶¹

Rozlišení, zda se jedná o inspiraci, identifikaci s architektonickým stylem nebo o porušení autorského práva, je velice složité. Už jen proto, že člověk je vizuálním stimulům vystaven v podstatně větší míře než stimulům sluchovým. Tyto stimuly navíc může přijímat i pasivně, podvědomě.

Během splňování přání musí architekt počítat se srázovitostí terénu, zástavbou, podnebními podmínkami, řešit soulad krajiny kulturní a přírodní, snažit se najít *genius loci* místa aj. Architekt často musí počítat i s možnými živelními pohromami, v USA se zemětřesením a hurikány, v ČR zas nejčastěji s povodněmi. V poslední době se často berou větší ohledy také na energetickou náročnost stavby a ekologickou ohleduplnost stavby. V ČR se vyhodnocují vlivy na udržitelný rozvoj území. Není třeba zapírat, že významnější místo má kritérium udržitelnosti v USA. U staveb z veřejných rozpočtů se v USA obligatorně vyžadují certifikáty LEED (Leadership in Energy and Environmental Design). V jiných případech je získání certifikátu dobrovolné.⁶² I přes dobrovolnost a finanční náročnost spojenou se získáním certifikátu si ho v USA pořizuje mnoho architektů. V ČR klienti požadují co nejméně za co nejnižší cenu. Porovnávají cenu vs. to, co za ni dostanou. V ČR se zohledňování energetické náročnosti či ekologické ohleduplnosti stavby výrazně zlepšuje. Mám však někdy pocit, že je to v ČR bráno spíše jako trend nebo sdílení určitého životního stylu, než aby to bylo považováno za normální způsob stavění.

Architekt by tak měl zohledňovat i jakýsi sociologický aspekt. Pokud se zamýšlí nad architektonickým návrhem justičního paláce, měl by mít na mysli, že by soudní síně měly vzbuzovat respekt. Pokud se zamýšlí nad architektonickým návrhem divadla, měl by tento návrh sdílet divadelní atmosféru. Pokud vytváří architektonický návrh kostela, měl by vzbudit monumentalitu a vytvořit podmínky pro duševní hygienu. Pokud tvoří obytný dům, měl by architektonický návrh reflektovat požadavky klienta na bydlení.⁶³ „Expertem“ na pochopení požadavků klienta byl Le Corbusier. Nenechal se svazovat požadavky klienta ve své

---

⁶¹ SIEDLER, Verlag. *Mies van der Rohe. Stavění*. Praha: Arbor vitae, 2000, s. 14. Přeložil do češtiny Radovan Charvát.

⁶² SOUDEK, Vladimír. *Český architekt v Americe (4)* [online]. Stavební fórum, 10. června 2011 [cit. 11. května 2012]. Dostupné na <<http://www.stavebni-forum.cz/cs/article/19454/cesky-architekt-v-americe-4/>>.

⁶³ „*Dům doktorky Edith Farnsworthové v illinoiském Planu, navržený Miesem van der Rohem ... Jak doktorka Farnsworthová brzy zjistila, bydlet se v něm nedalo.*“ BANGS, Herbert. *Návrat posvátné architektury. Zlatý řez a konec modernismu*. Český Těšín: KMa, 2008, s. 19. Přeložil Valentin Sigmund; „*Le Corbusier ... soukromý dům – vila Savoy ... i tato se stala technickou a ekologickou noční můrou. Její obyvatelé ji opustili jako neobyvatelnou a během druhé světové války ji používali jako chlév pro ustájení dobytka. Teprve později, když se Le Courbusier proslavil, byla restaurována.*“ Tamtéž, s. 8.

umělecké tvorbě. „V roce 1936, šest let po dokončení domu, však madam napsala Le Corbusierovi: 'Prší do chodby, prší na rampu a zdi v garáži jsou úplně nasáklé. A co huř, prší i v mé koupelně, která je zaplavená při každém špatném počasí, protože voda dovnitř teče světlíkem.' Dnešní návštěvník vily může do korespondence mezi architektem a klienty nahlédnout. Zatímco z dopisů madam je cítit zoufalství, Le Corbusier s neochvějnou sebejistotou popisuje nadšené reakce mezinárodní kritiky a jen tak na okraj slibuje sjednání nápravy. V roce 1937 píše paní Savoyová: 'Po mých nespočetných naléháních jste konečně uznal, že tento dům, který jste v roce 1929 postavil, je neobyvatelný.' Před většími problémy a soudními tahanicemi architekta zachránila druhá světová válka. 'Prosím, okamžitě udělejte dům obyvatelným. Upřímně doufám, že nebude potřeba hledat řešení soudní cestou,' napsala madame v posledním dopise z roku 1939. ...o pár let později... byla vila Savoye zapsána na seznam francouzských památek. Posílila tak svou mimořádnou roli, neboť se stala první moderní stavbou ve Francii prohlášenou za památku a zároveň první rekonstruovanou památkou, jejíž autor byl stále naživu.⁶⁴“ K dokreslení situace doplňuji, že vlivem architektury na chování a psychiku lidí se například věnoval Robert Sommer.⁶⁵

Bohužel je často architekt podřízen i době, v níž tvoří. Na to v jednom svém rozhovoru vzpomínal architekt Karel Hubáček: „Přináší to pak svoje úskalí při zpětném hodnocení, protože se těžko rozlišuje, co je architektura šedesátých a sedmdesátých let: mentálně stavby patřily do šesté dekády, ale svou realizací spadaly až do následujícího desetiletí. Muselo to být frustrující, když architekti navrhovali domy, jejichž výsledná podoba se nejenom zhmotňovala neúměrně pomalu, ale navíc musela být uzpůsobena tehdejší nízké úrovni stavebního průmyslu, takže se mnozí z nich raději předem vyhýbali jakýmkoliv složitostem.“⁶⁶

Architekt má nejen soukromoprávní, ale také veřejnoprávní odpovědnost vyplývající z veřejnoprávních předpisů, jenž kladou požadavky na ochranu zdraví, bezpečnosti, přírody a krajiny (např. krajinný ráz⁶⁷) aj. Omezením autorského práva veřejnoprávními předpisy nedochází k porušování autorského práva. Jak říká i nový občanský zákoník⁶⁸ v ustanovení § 1 odst. 1: „uplatňování soukromého práva je nezávislé na uplatňování práva veřejného.“ Například v Toskánsku mají stavební předpisy, které stanovují, i jakou barvou je možné natřít

⁶⁴ KOZLOVÁ, Tereza. Vily s příběhem. *Esprit. Stylový magazín Lidových novin*, 2.5.2012, č. IV, s. 25.

⁶⁵ Blíže viz SCHMEIDLER, K., KOHOUTEK, R. *Sociologie v architektonické a urbanistické tvorbě*. Brno: PC-DIR, 1997, s. 98.

⁶⁶ VOLF Petr. Karel Hubáček. Architekt, který měl odvahu. *Reflex*, 15. prosince 2011, roč. 22, č. 50, s. 66.

⁶⁷ Podle § 12 odst. 3 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, je k umístování staveb, které by změnily krajinný ráz, třeba souhlas orgánu ochrany přírody.

⁶⁸ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinný od 1. ledna 2014.

dům.⁶⁹ Tím dal zákonodárce jasně najevo, že upřednostňuje veřejný zájem na zachování identity staveb a zároveň v pokračování a uchování tradice v Toskánsku oproti soukromoprávnímu zájmu vlastníků staveb. Podle Melzera: „*důvody, pro které došlo k upřednostnění daného zájmu v příslušném konfliktu zájmů, jsou základem hodnotového rozhodnutí, na kterém spočívá interpretované ustanovení, a společně představují ratio legis interpretovaného ustanovení.*“⁷⁰

3.1 Architektonické dílo v ČR

Naše autorskoprávní úprava nepodřazuje díla architektonická, jako je tomu v německém,⁷¹ ale i anglickém autorském zákoně,⁷² či jak tomu bylo v našem původním autorském zákoně z roku 1953 a 1965,⁷³ pod díla výtvarná.

Svět vědy a umění je od pradávna v kontradiktorním postavení. Věda je spojována s kategorizací, kdežto umění se vyznačuje svou neohraničitelností. Umění často spoléhá na intuici, věda takto fungovat nemůže. Dílo může vzniknout propojením výtvarného i sochařského umění. Věda spoléhající se na kategorizaci pak může nitky mezi uměleckými obory svou násilnou kategorizací přetrhat. Osobně si proto myslím, že kategorizování umění může vést k rozdělení jevů, které spolu souvisejí. Ne každé architektonické dílo musí být jako originál nutně výtvarně zpracováno. Dle mého názoru může být architektonickým dílem i socha (trojrozměrný model) nebo dílo slovesné, pokud je z takového originálu možné usoudit, že jej bude možné postavit (slovy AZ rozmnožit stavbou). Nebude-li možné z návrhu dům postavit, nebude se jednat o dílo architektonické, ale výtvarné (popř. sochařské nebo slovesné). I přestože k realizaci zrealizovatelné stavby nedojde, půjde dle mého názoru o dílo architektonické, nikoliv výtvarné. Autor architektonického díla je při své tvorbě často omezován přáním klienta, náklady, ale také veřejnoprávními předpisy. Od výtvarného díla se však neliší pouze těmito aspekty, ale především tím, že má funkci.

Pokud by výše uvedené neplatilo, pak by automaticky každý obrázek domu musel být považován za dílo architektonické, nikoliv výtvarné. Architektura nesmí být chápána

---

⁶⁹ NICOLA, W. a kol. *Toskánsko a Umbrie*. Praha: Svojtka, 2008, s. 80.

⁷⁰ MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 161.

⁷¹ § 2 odst. 1 č. 4 Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz), platný od 9. září 1965.

⁷² v kapitole I, sekci 4 Copyright, Designs and Patents Act, platný od 15. listopadu 1988.

⁷³ § 2 odst. 1 zákona č. 35/1965 Sb., autorský zákon, účinný do 30. listopadu 2000.

pouze jako forma bez funkce.⁷⁴ Mou myšlenku je možné podpořit v případě tvorby malíře Hundertwassera. Hundertwasser dostal od vídeňských radních příležitost zrealizovat svou utopii založenou na výtvarných dílech, ale především na jeho teoretických tezích. Pro práci na vídeňském domu v Löwengasse (často označován jako Hundertwasserhaus) radní přidělili Hundertwasserovi architektka Petera Pelikana,⁷⁵ neboť Hundertwasser nebyl vzděláním a ani autorizací architekt, což je nutné pro vytvoření projektové dokumentace. Bez dlouholetých teoretických tezí Hundertwassera, jeho zájmu o architekturu a výrazné pomoci architektka Petera Pelikana, by malířovo dílo zůstalo pravděpodobně navždy dílem výtvarným.

Architektonické dílo najdeme v demonstrativním výčtu § 2 odst. 1 AZ, ale již tam není explicitně napsáno, co se architektonickým dílem rozumí. Naproti tomu slovenský autorský zákon⁷⁶ architektonické dílo definuje v § 5 odst. 1: „*Architektonické dielo je najvšeobecnejšie architektonické zobrazenie tvorivej myšlienky autora, najmä grafické a plastické zobrazenie architektonického riešenia stavby alebo urbanistického usporiadania územia, ako aj dielo záhradnej, interiérovej a scénickej architektúry a dielo stavebného dizajnu.*“ Tato definice se ve slovenském autorském zákoně objevila v roce 1997. Vzhledem k tomu, že v ČR chybí definice architektonického díla, pak se můžeme pouze domnívat, co jím zákonodárce rozumí.

Architekti považují za architektonické dílo dokončený projekt, který se skládá z jednotlivých vývojových fází a částí. Architektonické kresby a projektovou dokumentaci berou jako nedokončená díla, která vedou (a bez nichž by nebylo možné dojít) ke stavbě díla. Jako dokončené dílo se veřejností, ale i architektky chápe stavba. I AZ chrání dílo dokončené, ale také jeho jednotlivé vývojové fáze a části.⁷⁷

Ačkoliv v ČR chybí definice architektonického díla, je možné pod architektonické dílo zařadit architektonické kresby, plány, studie, ale i projektovou dokumentaci (svou částí) či stavbu.

---

⁷⁴ Kaplického knihovna zvítězila v mezinárodní architektonické soutěži kvůli své mimořádně zdařilé funkci s akcentem na formu, pro kterou byla některými zatracována. CÍSAŘ, Jaroslav. Zašlapaný projekt? MEZI DOBRÝMI SKUTKY. *BIBLIO*, 21. července 2010, roč. 4, č. 7/8, s. 8. Eva Jiříčná ke Kaplického Národní knihovně: „...Pocit toho, že se nám něco líbí nebo nelíbí, musí člověk, když je členem poroty, v sobě potlačit. Tyto projekty nelze řešit pouze z hlediska estetiky, která je více méně subjektivním poznatkem. Čili ten projekt nakonec vyhrál, protože všechny jeho další vlastnosti – jak technické nebo provozní či urbanistické – nakonec přesvědčily všechny členy poroty. Jednoho po druhém...“

⁷⁵ RESTANY, Pierre. *Hundertwasser. Malíř-král v pěti podobách*. Cologne: Taschen, 2004, s. 65. Přeložil Vladimír Čadský.

⁷⁶ Zákon č. 618/2003 Sb., o autorském práve a právech súvisiacich s autorským právom, autorský zákon, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁷ § 2 odst. 3 AZ

3.1.1 Projektová dokumentace jako architektonické dílo v ČR

Autorem architektonické kresby může být někdo jiný než autorem kompletní projektové dokumentace a to například z toho důvodu, že autor architektonické kresby nemá autorizaci pro vytvoření projektové dokumentace k předložení orgánu veřejné správy pro správní řízení. Ne každé převzetí architektonické kresby jinou osobou k následnému vytvoření projektové dokumentace směřuje k vytvoření díla nového, odvozeného. Nebude-li dílo odvozené naplňovat pojmové znaky díla, nevznikne dílo odvozené, ale rozmnoženina. To vychází ze smyslu ustanovení § 2 odst. 1 AZ, který používá legislativní zkratku „dílo“. Nemůže se jednat o pouhé technické přízpůsobení architektonické kresby.

Je-li dílo původní pouhým námětem dle § 2 odst. 6 AZ k vlastní tvorbě, k užití původního díla dle § 12 odst. 4 AZ nedochází. Co je pouhým námětem se však velice špatně posuzuje. Ač nechráněn, bývá takový námět často podstatou architektonického díla, k němuž si autor často udržuje know-how. Převzetím námětu původního díla si tak autor značně zjednoduší práci a stává se tak černým pasažérem. Autor původního díla by se tak mohl bránit prostředky na ochranu proti nekalé soutěži.

Projektová dokumentace nemusí vycházet z díla autorského, nesplňuje-li původní dílo pojmové znaky díla vyžadované autorským zákonem. Ačkoliv původní dílo nebylo dílem autorským, projektová dokumentace jím při naplnění pojmových znaků díla být může.

Právním základem ochrany odvozeného díla je § 2 odst. 4 AZ. Odvozená díla jsou závislá na původním díle, bez nich by nevznikla. Proto se odvozeným dílům někdy říká „*díla druhé ruky (oeuvres de seconde main)*“.⁷⁸ Odvozené dílo je dle § 2 odst. 4 AZ dílo, které vzniklo tvůrčím zpracováním díla jiného. Karel Knap se k odvozenému dílu v roce 1961 vyjádřil následovně: „*odvozené je autorské právo jen tehdy, jestliže nevzniká na základě vlastní tvůrčí činnosti, nýbrž nabývá-li ho oprávněný subjekt převodem (přechodem) od skutečného autora.*“⁷⁹

K vytvoření odvozeného díla i rozmnoženiny je potřeba uzavření licenční smlouvy s autorem architektonické kresby. Podle ustanovení § 12 odst. 1 AZ totiž může osoba dílo užít bez udělení oprávnění k výkonu majetkového práva pouze v případech stanovených AZ (tzv. zákonné licence). *A contrario* tak ve všech ostatních případech potřebuje udělení oprávnění. V praxi často dochází k neoprávněnému převzetí architektonické kresby k vytvoření

⁷⁸ KNAP, Karel. *Smluvní vztahy v právu autorském*. Praha: Orbis Praha, 1967, s. 109; TELEČEK, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 49.

⁷⁹ KNAP, Karel. Problematika autorskoprávní ochrany při překladu děl literárních. *Právní obzor*, 1961, č. 10, s. 627.

projektové dokumentace bez uzavření licenční smlouvy s autorem kresby. Podle současné právní úpravy by takové neoprávněné převzetí architektonické kresby zasáhlo do práv autora kresby a bylo by v rozporu s dobrými mravy dle § 3 odst. 1 občanského zákoníku⁸⁰. Dnešní občanský zákoník však nedostatečně vystihuje tento stav, a proto byla do NOZ zavedena zásada zjevného zneužití práva. Podle ustanovení § 8 NOZ autor odvozeného díla nebude požívat autorskoprávní ochrany, neboť: „*zjevné zneužití práva nepožívá právní ochrany*“. Pokud tedy osoba neoprávněně převezme autorovu architektonickou kresbu k vytvoření projektové dokumentace, nebude se jednat o odvozené dílo ne proto, že by nesplňovalo pojmové znaky, ale protože nelze přiznat ochranu protiprávnímu (nedovolenému) činu. Zajímavá zkušenost vychází z nizozemského práva (již nešlo o zneužití práva, neboť autor díla byl spoustu let po smrti): „*falzifikátor si tentokrát dovolil víc než pouhou napodobeninu stylu starého mistra. Vytvořil zcela novou etapu ve Vermeerově uměleckém vývoji. Dosud nikdo netušil, že Vermeer maloval i náboženské motivy! Kunsthistorikové už začínají psát nové kapitoly monografií.*“⁸¹ Má být i takovému „mistrovskému“ dílu přiznána ochrana (samozřejmě za předpokladu, že by dílo původní bylo ještě autorskoprávně chráněno)?

Autorizovaný architekt navíc nesmí zapomenout na ustanovení § 26 odst. 3 Profesionálního a etického řádu České komory architektů, kdy: „*architekt nepřevzme rozpracovanou zakázku bez vědomí jejího původního zhotovitele a pokud zadavatel s původním zhotovitelem nejsou řádně vypořádáni, ledaže požadavky původního zhotovitele jsou zjevně nepřiměřené.*“ Při porušení tohoto ustanovení může být autorizovaný architekt potrestán disciplinárním opatřením před Stavovským soudem České komory architektů.

Pokud bude chtít někdo postavit stavbu, je třeba, aby uzavřel licenční smlouvu nejen s autorem projektové dokumentace (odvozeného díla), ale i autorem architektonické kresby.

3.1.2 Stavba jako architektonické dílo v ČR

Ne každá stavba vychází z architektonické kresby, plánu nebo projektové dokumentace. Jednoduché stavby, u nichž ani není veřejnoprávně vyžadována projektová dokumentace, je možné postavit bez jakékoli kreslířské či grafické přípravy. Většinou tomu tak ale nebude.

---

⁸⁰ Zákona č. 40/1964 Sb., účinného do 31.12. 2013, dále jen „OZ“.

⁸¹ PŘÍHODA, Luděk. Muž, který napálil Göringa. Holandský padělatel maluje obrazy staré 300 let. *Krimi revue*, č. 8, srpen, 2011, s. 56.

Stavba je jako originální architektonické dílo (vyjádření architektonického návrhu) chráněno v americkém, ale i francouzském⁸² a švýcarském⁸³ autorském zákoně. Architektonické dílo je tak zákonodárcem v USA, Francii i Švýcarsku chápáno stejně jako architektury a laickou veřejností.

V ČR se podle § 13 odst. 2 AZ: „*dílo rozmnožuje stavbou architektonického díla.*“ Toto ustanovení napovídá o blízkosti ke koncepci architektonického díla v Rakousku. Rakouský autorský zákon v § 42 odst. 8 2. uvádí, že se za rozmnoženinu považuje provedení díla stavitelského umění na základě architektonického plánu nebo kresby. Podle této koncepce se však dílo architektonické podřazuje pod dílo výtvarné. Originálem jsou tak architektonické plány a kresby. V ČR tomu tak ale není, český AZ nepodřazuje dílo architektonické pod dílo výtvarné a tak absolutně nenaplnuje první koncepci zmíněnou v úvodu této kapitoly.

Jak ale může být prakticky chráněna jako originální architektonické dílo stavba, která je rozmnoženinou architektonického díla? Slovo stavba se totiž v § 13 odst. 2 AZ chápe jako proces stavění, stejně tak jako proces tisknutí. Výsledkem každého rozmnožování je ale rozmnoženina, tedy stavba vzniklá procesem stavění je rozmnoženina. Našemu zájmu by nemělo uniknout, že takovou větu můžeme ještě najít jen ve slovenském autorském zákoně, a to i přes jejich uvedenou definici architektonického díla.⁸⁴ Podle rakouské koncepce, má-li stavba jakožto rozmnoženina stejného autora, jakého má architektonický plán a kresba, z něhož je postavena, pak je rovněž originálem.

V německém,⁸⁵ anglickém,⁸⁶ ale i americkém autorském zákoně není nikde uvedeno, že se dílo rozmnožuje stavbou architektonického díla. Často však bývá uvedeno, že se rozmnožováním rozumí vytvoření díla trojrozměrného z díla dvojrozměrného nebo naopak. Počítá se s tím, že stavba je originálem (vyjádřením architektonického návrhu), kterou je možné pouze na základě vizuálního dojmu rozmnožit, tedy jako kopii postavit. Originálem tak bude z časového hlediska stavba dříve dokončená.

ČR je stranou RBÚ, která chrání přímo v čl. 2 stavby. To vyplývá z originálního znění RBÚ, které je bohužel špatně přeloženo do češtiny. V češtině se v čl. 2 vyhlášky č. 133/1980 Sb. mimo jiné hovoří o plastických dílech architektonických, nikoliv o dílech

---

⁸² BEAUD-BELLENGER, Anne-Marie, HOUTE Audrey. Morální právo architekta na jeho dílo ve Francii. In PRAŽANOVÁ, M. (ed). *Autorská práva v architektuře*. Praha: Česká komora architektů, 2009. S. 28 - 31.

⁸³ GONTHIER, Regina. Práva autora v architektonické soutěži ve Švýcarsku. In PRAŽANOVÁ, M. (ed). *Autorská práva v architektuře*. Praha: Česká komora architektů, 2009, s. 19.

⁸⁴ § 5 odst. 17 zákona č. 618/2003 Z.z., o autorském práve a právech súvisiacich s autorským právom (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁵ Čl. 16 Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz), platného od 9. září 1965.

⁸⁶ Kapitola II, 17 odst. 3 Copyright, Designs and Patents Act, platného od 15. listopadu 1988.

trojrozměrných vztahujících se k architektuře. Pod plastickými díly si tak lze dobře představit trojrozměrné modely, ale již málokoho může napadnout i stavba. Originální ustanovení RBÚ považují za přesnější. Koncepčně by tak bylo lepší čl. 2 vyhlášky č. 133/1980 Sb. přeformulovat a uvést do souladu s originálním zněním RBÚ. Stavby jsou součástí tzv. jednotného minimálního standardu, který by měly dodržovat všechny státy, které úmluvu podepsaly. RBÚ také chrání v čl. 4 b): „*autory architektonických děl zbudovaných ve státě Unie anebo děl umění grafického a výtvarného, jež tvoří součást budovy umístěné ve státě Unie*“. Jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole, je RBÚ samovykonatelná a v případě rozporu RBÚ s AZ má RBÚ aplikační přednost.

Pokud byla díla architektonická brána do určité doby jako díla výtvarná a nyní tomu tak být nemá, co jiného než stavbu (příp. projektovou dokumentaci a architektonické modely) bychom podřadili pod architektonická díla? Co tedy bylo úmyslem zákonodárce? Zamýšlel zákonodárce rakouskou, nebo americkou koncepci architektonického díla?

Navrhuji proto novelizovat ustanovení § 13 odst. 2 AZ, které by mohlo diplomaticky znít: „*dílo se rozmnožuje stavěním.*“

3.2 Architektonické dílo v USA

V roce 1990 byl novelizován 17 U.S.C. prostřednictvím AWCPA.⁸⁷ 17 U.S.C. nestanovuje pevné kategorie děl, neboť široká koncepce autorskoprávní ochrany děl je formulována v tzv. *case law*.⁸⁸ Aby se předešlo (již v minulosti častým) interpretačním obtížnostem, definoval Kongres pečlivě v ustanovení 17 U.S.C. § 101 architektonické dílo jako „*architektonický návrh stavby ztělesněný v jakémkoli hmotném substrátu, jakým může být stavba, architektonické plány nebo studie (kresby)*“.⁸⁹ Studií se má na mysli nejen studie architektonická, ale i inženýrská či technická.⁹⁰ Je chráněn celkový vzhled díla, jakož i uspořádání a skladba prostoru a prvků v architektonickém díle; nejsou však chráněny běžné standardizované prvky, tzv. „*individual standard features*“ (např. okno, dveře aj.).

17 U.S.C. již chrání rovnocenně jak zveřejněná, tak nezveřejněná architektonická díla. Architektonické dílo je autorskoprávně chráněno automaticky okamžikem zhmotnění. Aby bylo architektonické dílo chráněno autorským právem USA, nemusí tedy autor

---

⁸⁷ Architectural Works Copyright Protection Act 1990

⁸⁸ MILLER, R. Arthur. *Intellectual Property. Patents, Trademarks, and Copyright in a Nutshell*. 2. vydání. St. Paul: WEST PUBLISHING, 1990, s. 296.

⁸⁹ „*design of a building as embodied in any tangible medium of expression, including a building, architectural plans, or drawings.*“ Překlad autorka.

⁹⁰ *Guillot-Vogt Associates, Inc. v. Holly & Smith*, 848 F. Supp. 682 (E.D. La. 1994).

architektonického díla uvádět copyrightovou výhradu ani své dílo registrovat. Ačkoliv není registrace podmínkou pro autorskoprávní ochranu díla, je prerekvizitou pro vznesení autorskoprávní žaloby. Registrací svého díla autor prokazuje své autorství. Autor díla musí pro registraci díla U.S. Copyright Office předložit žádost, dvě kopie díla a zaplatit registrační poplatek. Poté mu bude vydán registrační formulář, který je *prima facie* pro platnost autorství.

Autorům architektonických děl v USA se za dnešní autorskoprávní úpravy mohou dostávat dvě úrovně ochrany jejich děl. Jedna úroveň chrání architektonické dílo ztělesněné ve stavbách, architektonických plánech nebo kresbách podle 17 U.S.C. § 102(a)(8) a druhá úroveň chrání grafická znázornění, modely a technické kresby samotné podle 17 U.S.C. § 102(a)(5). Z toho plyne, že architekt má dvojí majetková práva k dokončenému dílu: majetková práva na architektonické dílo ztělesněné v postavené stavbě či jinak, jak je definováno v 17 U.S.C. § 102(a)(8) a majetková práva na kresby chráněné dle 17 U.S.C. § 102(a)(5).

Pro registraci díla z oblasti architektury se vzhledem k její dvojí ochraně podle 17 U.S.C. § 102(a)(5) a dle 17 U.S.C. § 102(a)(8) vyžadují dva typy žádostí. Autor díla se sám rozhoduje, jakou žádost podá nebo zda podá žádosti obě. Architektonické dílo registrované podle 17 U.S.C. § 102(a)(8) není posuzováno *testem separability*. Architektonické kresby a modely registrované jako obrazové, grafické nebo sochařské dílo podle 17 U.S.C. § 102(a)(5) se *testem separability* posuzují. Pokud autor zaregistruje dílo podle 17 U.S.C. § 102(a)(5), vlastník majetkového práva nemá jak zabránit tomu, aby se na základě takové registrace nezačala stavět stavba. V kauze T-Peg, Inc. v. Vermont Timber Work, Inc.⁹¹ si autor zaregistroval pouze architektonické kresby dle 17 U.S.C. § 102(a)(5), ale v žalobě namítal porušení autorského práva stavby dle 17 U.S.C. § 102(a)(8), proto žalobě nebylo vyhověno.

3.2.1 Projektová dokumentace jako architektonické dílo v USA

Projektová dokumentace musí v USA obsahovat tyto „tři části“:

- 1.) *schematic design*
- 2.) *design development*
- 3.) *construction documents*⁹²

Projektová dokumentace se v USA chápe jako dílo odvozené od architektonických kreseb či plánů.⁹³ Autorské právo k odvozenému dílu se dle 17 U.S.C. § 103(b) vztahuje

⁹¹ T-Peg, Inc. v. Vermont Timber Work, Inc., 459 F.3d 97 (1st Cir. 2006).

⁹² SOUDEK, Vladimír. *Český architekt v Americe (6)* [online]. Stavební fórum, 25. července 2011 [cit. 11. května 2012]. Dostupné na <<http://www.stavebni-forum.cz/cs/article/19663/cesky-architekt-v-americe-6/>>.

pouze na tu část díla, která byla tvůrčím způsobem k dílu původnímu přidána a odlišuje tak dílo odvozené od díla původního. Autorské právo k dílu odvozenému nezahrnuje výhradní právo k dílu původnímu. Odvozené dílo je nezávislé na autorskoprávní ochraně původního díla.

O dílo odvozené se dle 17 U.S.C. § 103(a) nejedná v případě, bylo-li dílo původní k vytvoření odvozeného díla, užito nezákonně.

Projektová dokumentace musí splňovat i požadavky stanovené veřejnoprávní stavební normou, jíž je Building Code. V ní jsou obsaženy i výsledky soudních sporů týkajících se stavební problematiky.⁹⁴

3.2.2 Stavba jako architektonické dílo v USA

Autorský zákon USA začal chránit stavby až po vstupu AWCPA v roce 1990 v platnost. V kauze Richard J. Zitz, Inc. v. Dos Santos Pereira⁹⁵ soud stanovil, že stavba je chráněna dle AWCPA v případě, pokud se nacházela ve fázi rozestavěnosti po vstupu AWCPA v platnost. Stavba nemusela být dokončena či být v ten moment obyvatelná. V této kauze však byla stavba vyňata z ochrany AWCPA, neboť byla postavena dříve než došlo ke schválení AWCPA.

Stavba není v americkém autorském zákoně definována. Definicí stavby přinesl U.S. Copyright Office.⁹⁶ Tato definice sice není právně závazná, přesto ji federální soudy používají při své rozhodovací činnosti. Stavbou se dle U.S. Copyright Office rozumí lidmi obyvatelné stavby, které jsou trvalé a pevně spojené se zemí (stationary). Jedná se o domy a kancelářské budovy a další trvalé a se zemí pevně spojené stavby vytvořené pro potřeby lidí. Stavbou se rozumí rovněž kostely, muzea, zasklené besídky (gazebo) a zahradní altány. Vyloučeny z ochrany jsou pak „konstrukce jiné než stavby, jako např. mosty, dálniční přivaděče (mimoúrovňové křižovatky), přehrady, chodníky, stany, karavany, mobilehomy a lodě,“⁹⁷ neboť jejich forma je dána technickou povahou.

---

⁹³ ROSENCRANTZ, Mark. *Don't be violated — protect plans with copyrights* [online]. A&E Perspectives, 20. listopadu 2003 [cit. 18. ledna 2013]. Dostupné na <<http://www.djc.com/news/ae/11151054.html>>.

⁹⁴ SOUDEK, Vladimír. *Český architekt v Americe (6)* [online]. Stavební fórum, 25. července 2011 [cit. 11. května 2012]. Dostupné na <<http://www.stavebni-forum.cz/cs/article/19663/cesky-architekt-v-americe-6/>>.

⁹⁵ Richard J. Zitz, Inc. v. Dos Santos Pereira, 232 F.3d 290 (2d Cir.2000).

⁹⁶ Blíže viz ANONYMOUS. *Copyright Claims in Architectural Work*. [online]. U.S. Copyright Office, aktualizováno v listopadu 2010 [cit. 25. února 2013]. Dostupné na <<http://www.copyright.gov/circs/circ41.pdf>>.

⁹⁷ Tamtéž.

Původní verze AWCPA⁹⁸ chránila i tyto trojrozměrné stavební konstrukce (mosty atd.). Aby byla trojrozměrná konstrukce chráněna podle AWCPA, musí být nejdříve subsumována pod stavbu a dále musí splnit test pojmových znaků díla. Aby byla považována za stavbu v autorskoprávním smyslu, musí být obyvatelná a to most není. Jedním ze znaků díla je i jeho poetická duše a mosty ji dle U.S. Copyright Office postrádají. Brooklynský most od Roeblinga, symbol New Yorku, by tak nebyl z dnešního pohledu (odhlédneme-li od dlouhé doby uběhnuté od smrti autora tohoto mostu) autorskoprávně chráněn jako stavba podle 17 U.S.C. § 101. Nemohl by být dle mého názoru subsumován ani pod dílo sochařské dle 17 U.S.C. § 102(a)(5), protože by zřejmě neprošel *testem separability*. U.S. Copyright Office by nezaregistroval žádný most a soudy se často přiklánějí k stanoviskům U.S. Copyright Office, i když tato stanoviska nejsou právně závazná. Autorské federální právo vytváří pouze Kongres a federální soudy. U.S. Copyright Office ale může dle 17 U.S.C. § 701 soudům poskytovat rady a asistenci v autorskoprávních otázkách. Pokud by most splnil kritérium vynálezecké činnosti, mohl by podléhat patentové ochraně (*patents for designs*) dle 35 U.S.C.

Dle mého názoru i konstrukce složená z prvků, které jsou diktovány pragmatickými stavebními a technickými požadavky, může v celku vyjadřovat kreativitu architekta. Příkladem tak může být most Helix v Singapuru nebo známý most Ponte Vecchio ve Florencii. Oba mosty oplývají vysokou mírou kreativity a jsou vyhledávanou turistickou atrakcí. Ráda bych se dle jazykového výkladu 17 U.S.C. přiklonila navzdory nezávazného stanoviska U.S. Copyright Office k autorskoprávní ochraně těchto uměleckých mostů, ale teleologický smysl AWCPA je jiný.

Naopak pokud most z technických či fyzikálních důvodů může být ztvárněn pouze jedním způsobem dle tzv. *merger doctrine*, pak nemůže podléhat autorskoprávní ochraně architektonických děl vůbec.

Protože AWCPA nedefinuje stavbu a U.S. Copyright Office ji definuje nedostatečně, některé soudy se snažily stavbu samy vyložit. V kauze *Yankee Candle Company, Inc. v. New England Candle Company, Inc.*,⁹⁹ žalobce, vlastník majetkových práv autorského díla a ochranné známky na vzhled obchodu v koloniálním stylu se svíčkami podal žalobu na porušení autorského práva, neboť si žalovaný otevřel obchod v obchodním domě, který byl podobný žalobcově obchodu v podstatných rysech. Soud měl problém označit obchod v obchodním domě za stavbu ve smyslu ustanovení 17 U.S.C. § 101. Soud si uvědomil, že označením obchodu v obchodním domě za stavbu by došlo k překroucení smyslu daného

⁹⁸ Architectural Work Copyright Protection Act, H.R. 3990

⁹⁹ *Yankee Candle Company, Inc. v. New England Candle Company, Inc.*, 14 F.Supp.2d 154 (1998).

ustanovení. Subjektivně historickým výkladem došel k závěru, že Kongres jistě nezamýšlel považovat jednotlivé “kanceláře” za stavbu.

3.3 Shrnutí a komparace

V této kapitole jsem se snažila nastínit, že ačkoliv nám je v soukromém právu velmi blízké právo rakouské, nedá se to říci již o právu autorském. Autorský zákon je totiž *lex specialis* k občanskému zákoníku a náš NOZ se inspiroval rakouským občanským zákoníkem, tzv. ABGB¹⁰⁰. I když pochází americké právo z jiného právního systému, než právo české, je pro naše právo inspirativnější v chápání smyslu architektonického díla.

17 U.S.C. definuje na rozdíl od české autorskoprávní úpravy architektonické dílo. Architektonickým dílem rozumí nejen architektonické kresby a plány, ale také stavbu. 17 U.S.C. tedy bere stavbu jako vyjádření architektonického návrhu a chápe ji jako dílo originální. Architektonické kresby, plány a stavba tvoří jedno dokončené architektonické dílo. Americká autorskoprávní úprava tak respektuje architektonickou tvorbu, podle níž architektonické dílo přechází z jednotlivých fází k fázi poslední, jímž je stavba. Každý architekt má touhu stavět podle svých kreseb či plánů, je to takřikajíc poslední meta tvorby.

V ČR by bylo dle mého názoru vhodné, kdyby § 2 AZ obsahoval definici architektonického díla, jak tomu je v USA nebo Slovenské republice. Pokud by zákonodárce nepřipustil definici architektonického díla, pak by měl zvážit užití slova „stavba“ do téhož ustanovení. Ustanovení § 2 odst. 1 AZ by mohlo mít následující znění: „...*dílo architektonické včetně stavby, dílo interiérové, scénické a zahradní architektury a dílo urbanistické.*“ Nebo by mohl zákonodárce alespoň stanovit demonstrativní výčet architektonického díla.

Problematika projektových dokumentací je velice složitá, neboť je vždy třeba zvážit, zda při (neoprávněném) užití architektonické kresby původního autora vznikla rozmnoženina, dílo odvozené, nebo šlo o pouhou inspiraci (užití námětu).

Odvozená díla jsou rozdílně upravena v ČR i USA. Česká autorskoprávní úprava chrání odvozené dílo jako jeden celek, kdežto americká autorskoprávní úprava chrání jako odvozené dílo jen tu část díla, která byla tvůrčím způsobem k dílu původnímu přidána.

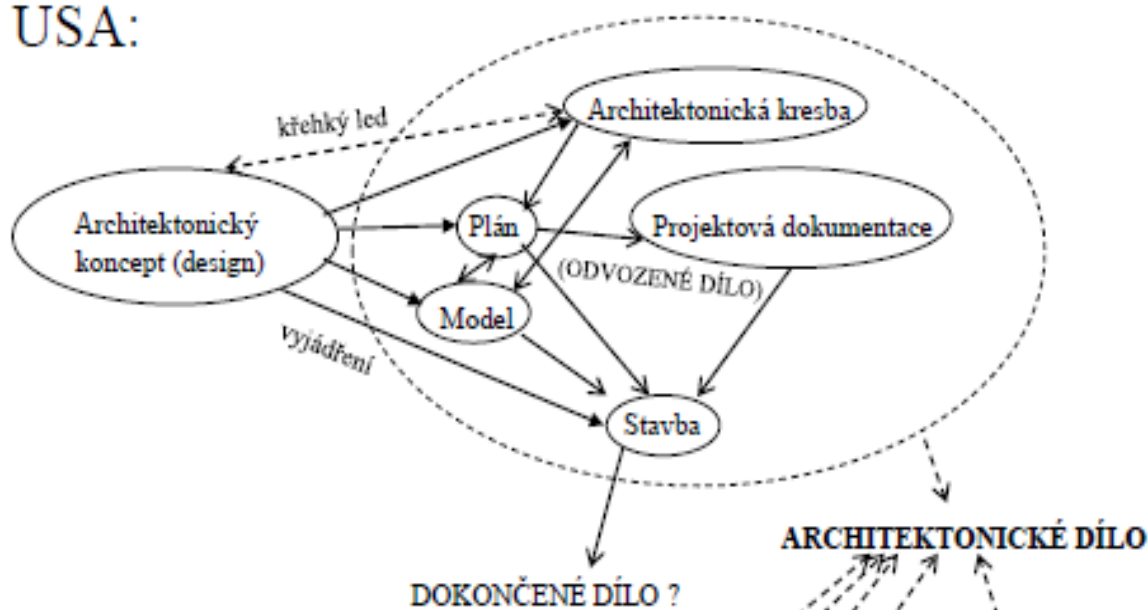
¹⁰⁰ Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesamten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie nebo také Všeobecný zákoník občanský, který byl vyhlášen dne 1. června 1811 patentem císaře Františka I. s platností pro všechny země rakouského císařství kromě země Koruny uherské. V roce 1918 byl přijat do československého práva jako tzv. recepční norma a platil na našem území do 31. prosince 1950.

Na rozdíl od české autorskoprávní úpravy přímo 17 U.S.C. obsahuje ustanovení o zneužití autorského práva. V ČR se aplikuje na zneužití práva při užití díla k vytvoření díla odvozeného obecná úprava § 3 OZ nebo po 1. lednu 2014 § 8 NOZ, nikoliv AZ sám. *De lege ferenda* by bylo vhodné, nikoliv důležité, aby explicitně AZ obsahoval ustanovení, které říká, že: „o dílo odvozené se nejedná v případě, bylo-li dílo původního autora k vytvoření odvozeného díla, užito nezákonně.“ Dílo, které vznikne neoprávněným užitím díla původního autora, nemůže požívat autorskoprávní ochrany. V případě, že někdo neoprávněně užije takto bezprávně vytvořené dílo, nemůže se osoba proti němu bránit prostředky autorského práva.

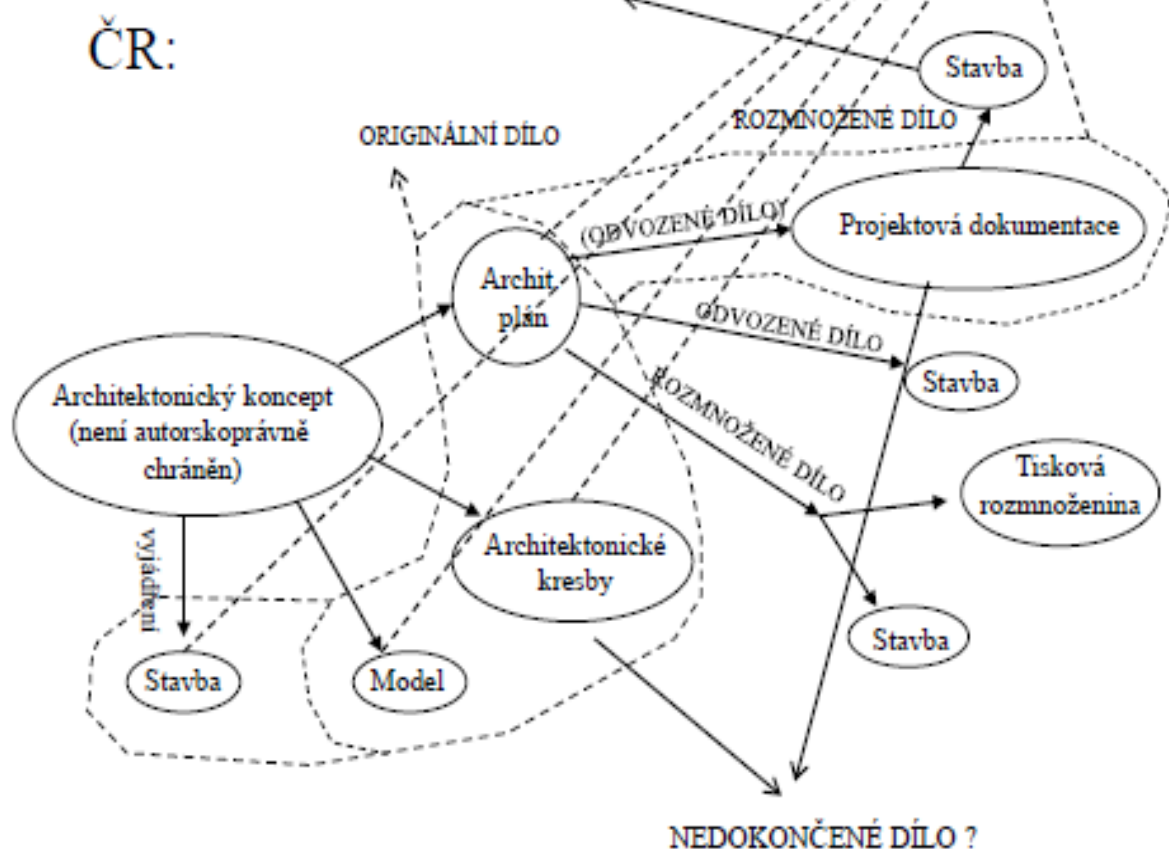
De lege ferenda by bylo vhodné, aby bylo upraveno ustanovení § 13 odst. 2 AZ, že se: „dílo rozmnožuje stavbou architektonického díla.“ Novelizované ustanovení § 13 odst. 2 AZ by mohlo znít: „dílo se rozmnožuje stavěním.“ Kvůli RBÚ a po vzoru USA by bylo vhodnější, kdyby se stavba již v zákonném ustanovení chápala jen jako jiná podoba díla umění grafického a výtvarného, vtělená do stavby. Stavba by se mohla v některých případech chápat jako dílo odvozené, neboť vychází z projektové dokumentace nebo architektonického plánu (pokud není projektová dokumentace potřeba).

Pro lepší pochopení vazeb mezi architektonickým dílem v USA a ČR jsem vytvořila následující grafické znázornění architektonického díla. K obrázku je třeba podotknout, že jsem vycházela z úpravy AZ, nikoliv RBÚ.

USA:

ČR:

4 Pojmové znaky architektonického díla

Pro určení, zda má být obecné dílo považováno za dílo autorské (v našem případě architektonické), musí být splněny tzv. pojmové znaky díla. Toto pojmové sousloví zpravidla v autorském zákonu nenajdeme. V autorském zákoně většinou nebývá napsáno, že za „pojmové znaky díla se dle tohoto zákona považují: a), b),...“ Pojmové znaky díla ale samozřejmě jsou legislativně upraveny autorským právem, jinak bychom ani nevěděli, za jakých okolností je obecné dílo dílem autorským. Pojmové znaky díla jsou však jak v českém, tak americkém autorském zákoně nesystematicky seřazeny a je třeba je hledat na různých místech. Autorské dílo může být jednak vymezeno pozitivně, kdy je řečeno, za jakých podmínek je obecné dílo dílem autorským. Ale může být vymezeno i negativně, tedy je dílem autorským, nejedná-li se například o pouhý architektonický návrh, který architekt nosí v hlavě.

RBÚ nevyžaduje podle Sterlinga pro ochranu autorského práva podmínku původnosti a kreativního úsilí, nicméně je to všeobecně uznáváno.¹⁰¹ Tyto dva základní pojmové znaky tak můžeme brát jako minimální standard mezinárodně vyžadovaný pro to, aby obecné dílo bylo shledáno dílem autorským. Pro architektonickou tvorbu je mnohem důležitější původnost díla, než jeho jedinečnost nebo chceme-li autorskoprávní individualita. Z důvodu vytváření architektonických děl na počítači, v CADu, by se mělo od kritéria jedinečnosti díla upouštět. K dvěma základním pojmovým znakům díla bych ještě přidala negativní vymezení autorského díla, a to absenci vyloučení z autorskoprávní ochrany.

4.1 Pojmové znaky architektonického díla v ČR

Pojmové znaky díla jsou sice legislativně obsaženy v AZ, výslovné slovní spojení „pojmové znaky díla“ ale není na rozdíl od předešlé autorskoprávní úpravy § 2 odst. 1 autorského zákona z roku 1965 v AZ obsaženo. Aby se jednalo o dílo ve smyslu autorskoprávním, musí být kumulativně splněny následující znaky díla:

- 1.) dílo musí být literární, umělecké nebo vědecké
- 2.) jedinečnost díla jako výsledek tvůrčí činnosti autora
- 3.) výsledek tvůrčí činnosti autora
- 4.) vyjádření v jakékoli objektivně vnímatelné podobě
- 5.) absence vyloučení z autorskoprávní ochrany
  - a) dichotomií architektonického návrhu a vyjádřením tohoto návrhu

---

¹⁰¹ STERLING, J.A.L. *World copyright law*. 3. vydání. London: Sweet & Maxwell, 2008, s. 337.

b) Autorskoprávně chráněno není architektonické dílo, které je vyňato z ochrany ve veřejném zájmu (např. územní studie jako součást územněplánovací dokumentace dle § 25 SZ, která se po schválení stane opatřením obecné povahy).¹⁰²

Architektonické dílo je dle § 2 odst. 1 AZ chráněno bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam. Z autorskoprávního hlediska je tak význam díla bezvýznamný, to stejné však neplatí z pohledu památkové péče. Proto i kdyby se autor již neztotožňoval se svou stavbou, nemohl by zakázat její zbourání, byla-li by prohlášena kulturní památkou. Nemohl by to i z důvodu konfliktu s vlastníkem věci, jejímž prostřednictvím je dílo vyjádřeno, ale tím se tu nebudu zabírat.

Hodnota díla není pojmovým znakem díla.¹⁰³ Jedná se o uměleckou nebo vědeckou hodnotu díla, nikoliv penězi vyjádřenou cenu díla. Je však třeba poznamenat, že v minulosti: *„umělecký předmět byl ceněn jako takový, nikoli pro svůj účel nebo funkci. Dnes však umění velmi často není atraktivní ani krásné a ani takové být nemá – klidně může být ošklivé a trochu vulgární.“*¹⁰⁴ Uměleckou hodnotu díla můžeme spatřovat i v ošklivém díle. Pokud nějaký umělec (např. malíř Edvard Munch) má psychické problémy a pro očistu své duše výtvarně zpracuje, jaké má pocity, pak i toto „ošklivé“ dílo by mělo být autorskoprávně chráněno. Podle Ivo Telce: *„právě v umělecko-hodnotovém vyjádření krásy spočívá zásadní estetický i právní rozdíl mezi uměleckým dílem a průmyslovým vzorem, a to i přesto, že v řadě konkrétních případů dochází k souběhu, kdy umělecké dílo (krása umění) bývá obsahem průmyslového vzoru. Platí však, že tomu tak být nemusí, neboť i zcela ošklivý statek může splňovat zákonné pojmové znaky průmyslového vzoru.“*¹⁰⁵ A dále každý krásu spatřuje v něčem jiném, kupříkladu Le Corbusier ji spatřoval v železobetonu. Designér Stefano Giovannoni uvedl: *„předměty nejsou krásné nebo ošklivé, ale jsou buď vhodné pro svou dobu, nebo nevhodné.“*¹⁰⁶ Bylo by možné najít uměleckou hodnotu i v dílech uměleckého směru kýt-art? Jejich heslem bylo, že: *„kýt se nepohrdá, neprohlašuje se, že nemá žádnou hodnotu.“*¹⁰⁷

---

¹⁰² § 3a AZ

¹⁰³ Srov. LUBY, Štefan. *Autorské právo*. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akademie vied. 1962, s. 34.: *„Pokud se vůbec má jednat o autorské dílo, je nutné předpokládat alespoň určitou minimální hodnotu i rozsah vyjádření tvůrčí myšlenky.“*

¹⁰⁴ OSBORNE, R., STURGIS, D. *Teorie umění*. Praha: Portál, 2008, s. 4 Přeložil Jan Adámek.

¹⁰⁵ TELEČ, Ivo. *Pojmové znaky duševního vlastnictví*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 25.

¹⁰⁶ FIELL, Charlotte, FIELL Peter. *DESIGN pro 21. století*. Köln: Taschen, 2004. Z angličtiny přeložila Jana Novotná.

¹⁰⁷ THULLEROVÁ, Gabriele. *Jak je poznáme? Umění a kýt*. Praha: Euromedia Group, k. s. – Knižní klub, 2007, s. 62. Přeložila z němčiny Ivana Vízdalová.

K určení, zda se jedná o architektonické dílo dle AZ, je možné, zvláště soudem, použití Testu pojmových znaků literárního, jiného uměleckého nebo vědeckého díla.¹⁰⁸

4.1.1. Dílo musí být literární, jiné umělecké nebo vědecké

„Co je to architektura? Stavební dílo jako výsledek rovnovážné pozice dvojic základních komplementárních elementů – rozumu a citů, hmoty a myšlenky, vědy a umění, těla a duše, mužství a ženství, detailu a celku, vertikály a horizontály, vody a ohně...“¹⁰⁹

Předmětem autorského práva podle § 2 odst. 1 AZ je dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké. RBÚ zase obsahuje rozlišení děl literárních a uměleckých. Na našem území se rozlišení děl v podobné formě objevilo již v zákoně o právu původském k dílům literárním, uměleckým a fotografickým z roku 1895, poté v autorském zákoně z roku 1926, 1953 i 1965 a zřejmě z historických důvodů přetrvalo dodnes.

Aby bylo architektonické dílo považováno za dílo dle AZ, musí být „ztvárněno takovým způsobem, že je objektivně způsobilé být vnímáno jako dílo literární, vědecké nebo umělecké.“¹¹⁰ „Uvedený pojmový znak je proto třeba chápat nikoli ve smyslu ‘oblasti’, k níž dílo náleží, nýbrž ve smyslu tvůrčí kategorie děl.“¹¹¹

Vyvstává tedy otázka, může být vůbec architektonické dílo způsobilé být vnímáno ve smyslu tvůrčí kategorie děl (jako dílo literární, vědecké nebo umělecké)? Podle mého názoru je možné architektonické dílo v autorskoprávním smyslu vnímat v některých případech jako dílo vědecké, v případech ostatních jako dílo umělecké. Podle Thomase Höhneho dokonce nemusí být architektonická díla v autorskoprávním smyslu umělecká.¹¹²

Z filozoficko-teoretického pohledu si můžeme jako vědecké dílo představit některé mosty, neboť bývají technicko-vědeckého rázu. K jeho postavení je nutná vysoká odborná znalost technických oborů (fyziky, statiky, statistiky atd.), ale i zkušenost předávaná z generace na generaci. V dnešní době se při jejich stavění používají špičkové technologie, které vznikly na základě dlouhodobého (vědeckého) výzkumu právě pro tyto účely. Věda totiž nemusí být pouze psána na papír, ale rovněž zhmotněna v trojrozměrném objektu. Pak

¹⁰⁸ TELEČ, Ivo. Test pojmových znaků literárního, jiného uměleckého nebo vědeckého díla. In ŠTENGLOVÁ, Ivana. (ed). *Pocta Miloši Tomsovi k 80. Narozeninám*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 392 - 398.

¹⁰⁹ ANONYMOUS, Manifest Konceptu. *Koncept*, 2008, č. 1, s. 1.

¹¹⁰ KNAP, Karel. Autorský zákon a předpisy související. 4. podstatně přepracované vydání. Praha: Linde, 1993, s. 35.

¹¹¹ Tamtéž.

¹¹² HÖHNE, Thomas. *Architektur und Urheberrecht. Theorie und Praxis: Ein Leitfaden für Architekten, Ingenieure und deren Rechtsberater*. Wien: MANZsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2007. 181 s.

(pouze) v těchto případech může být architektonické dílo technické povahy, splní-li i ostatní pojmové znaky díla. Do této chvíle se vždy tvrdilo, že architektonická díla ryze technického rázu postrádají autorskoprávní ochranu. Bylo to do značné míry dáno i tím, že mostům chyběl pojmový znak tzv. jedinečnosti. Myslím si, že by se mělo od této striktnosti upouštět. U staveb některých mostů, jde totiž ruku v ruce technika s vědou, technika se bez vědy ve složitých konstrukčních případech neobejde. Může být vznesena otázka: „*a proč nechránit mosty jiným právem duševního vlastnictví?*“ Autorskoprávní ochrana mostu je pro autora v mnoha ohledech výhodnější než u jiných práv duševního vlastnictví (z důvodu bezformálnosti ochrany díla, délky trvání majetkových práv autorských atd.). Může dokonce docházet k souběhu jednotlivých práv duševního vlastnictví.

Například Mezinárodní unie architektů (UIA) udělila v roce 1969 architektu Harlu Hubáčkovi Perretovu cenu za vysílač-hotel Ještěd pro naprosto pokrokové technicko-vědecké uchopení architektonického díla. „*Karel Hubáček kupříkladu uplatnil na fasádě plasty v takovém rozsahu (aby nebránily uvnitř instalovaným anténám ve vysílání), jako se o to nikdo před ním neodvážil. Statik Zdeněk Patrman pak vymyslel originální kyvadlo, jež potlačilo příčné kmity této vertikální stavby – bez kyvadla by se poroučela k zemi.*“¹¹³ Dále například knihovna Jana Kaplického vyhrála v mezinárodní architektonické soutěži především pro své mimořádné technické vybavení.

Považovat mosty za vědecké dílo je troufalové. Méně troufalé je přistupovat k nim tak, jako rakouský soud v roce 1928.¹¹⁴ Dle názoru soudu se za architektonické dílo považuje takové, které v převážné míře slouží uměleckému účelu. Architektonická díla, i když sledují pouhý praktický účel (např. mosty, továrny atd.), mohou být považována za vynikající umělecké dílo. Ačkoliv je dnes již účel nebo význam díla pro autorskoprávní ochranu bezvýznamný, stále má tento judikát co říci.

Jak to bude s ostatními architektonickými díly?

WIPO podřazuje díla architektonická pouze pod díla umělecká.¹¹⁵ Vědeckou kategorii totiž nezná. Problémem však je, co myslíme dílem uměleckým. Na tento problém jsem také upozorňovala v mém jiném díle.¹¹⁶ „*Amerického sochaře Richarda Serryho se kdysi ptali na rozdíl mezi uměním a architekturou. Odpověděl, že 'umění neslouží žádnému cíli'. Je*

¹¹³ VOLF Petr. Karel Hubáček. Architekt, který měl odvalu. *Reflex*, 15. prosince 2011, roč. 22, č. 50, s. 65.

¹¹⁴ Rozhodnutí rakouského soudu ze dne 19. září 1928, 3 Ob 572/28.

¹¹⁵ ICAZA DE, Maria. *Learn from the Past, Create the Future* [online]. World Intellectual Property Organization, 2007 [cit. 1. března 2013]. Dostupné na <http://www.wipo.int/freepublications/en/copyright/935/wipo_pub_935.pdf>.

¹¹⁶ SÝKOROVÁ, Pavla. *Autorské právo v architektuře*. 2011. 82 s. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Vedoucí práce prof. JUDr. Ivo Telec, CSc.

*zřejmé, že architektura cílům slouží, ... Architektura je hluboce zakotvena v realitě a – na rozdíl od umění posuzovaného nečetnými diváky galerií – je hodnocena celou veřejností.*¹¹⁷ Zda se jedná o dílo umělecké či nikoliv, není zhodnocení právní, ale mimoprávní. Proto také AZ umělecké dílo nedefinuje. Neměl by ho však definovat i z jiného důvodu, který osvětlil ve svém článku Tomáš Sobek: *„William Gallie si v 50. letech minulého století všimnul toho, že některé pojmy nejsou založené na konvenci, ale jsou už ve své podstatě diskutabilní (tzv. essentially contested concepts). Nejvíce pozornosti v tomto směru věnoval pojmu umění... Umění nelze redukovat na nějakou konvenci, a proto onu diskutabilnost nelze vyřešit nějakou definicí. Vždyť nejlepší příklady umění jsou právě ta díla, která ve své době zpochybnila konvence o tom, co je to umění. Umění je už ve své podstatě diskutabilní fenomén, protože má tendenci zpochybňovat samo sebe. Když řeknu ‘Toto se mně líbí/nelíbí.’, tak uzavírám prostor pro diskuzi, ale když řeknu ‘Toto je/není umění.’, tak ho naopak otevírám.*¹¹⁸

Myslím si, že znalec z oblasti architektury označí za uměleckou i funkcionalistickou architekturu. Znalec z oblasti teorie dějin umění by zřejmě za uměleckou architekturu považoval jen tu, která spojuje prvky výtvarného a sochařského umění, jako např. architektonický styl Bauhaus. Gropius, zakladatel Bauhausu, nazýval architekturu matkou všech umění. O znalcích se zmiňuji záměrně, neboť je někdy ČR označována za „stát soudních znalců“, kdy „o řadě důležitých rozhodnutí správních i justičních orgánů fakticky rozhodují znalecké posudky.“¹¹⁹ Pak pokud bude soudce zvažovat, z jakého oboru znalce zvolí, může to mít výše uvedené následky.

Architekti samotní se rovněž často vyjadřovali ke kategorizaci staveb a k tomu, zda díla z oblasti architektury jsou umělecká. Funkcionalistický architekt Le Corbusier tvrdil, že architektura je věda a ne umění. Rozsáhle se ve svých četných statích vyjadřoval o tom, že forma následuje funkci. Zřejmě by podřazoval svá díla pod díla vědecká. Podle funkcionalistů byla krásná funkce, nikoliv forma. Tento funkcionalistický přístup tedy neobjasňuje, že i nefunkční stavby (jako altánky atd.) mohou být krásné. Naopak postmoderní architektura se snažila všechno zdobit, Loosova teze, že „ornament je zločin“, již neplatila. Architektura byla beze všeho pojímána jako umění a ne jako věda.

Co se týče právního zhodnocení, je pravdou, že ne všechny domy Le Corbusiera (pokud by byly postavené v ČR) by byly chráněny jako architektonické dílo kvůli absenci

---

¹¹⁷ JODIDIO, Philip. *Současní architekti*. Praha: Slovart, 2003, s. 7. Přeložila Jana Novotná.

¹¹⁸ SOBEK, Tomáš. *Diskurzivní pojmy: část první* [online]. Jiné právo, 6. dubna 2010 [cit. 19. dubna 2012]. Dostupné na <<http://jinepravo.blogspot.com/2010/04/diskurzivni-pojmy-cast-prvni.html>>.

¹¹⁹ MAREŠ, Miroslav. Proč je ČR státem soudních znalců? In BOBEK, Michal, ŠIMÍČEK, Vojtěch (eds.). *Jiné právo literární*. Praha: Auditorium, 2011, s. 362.

jedinečnosti, o níž se zmíním dále. „*Le Corbusiera okouzil postup Henryho Forda při výrobě automobilů, věřil, že byty (v jeho pojetí stroje na bydlení) lze masově vyrábět na běžícím pásu jako auta.*“¹²⁰ Naopak jeho mistrovské dílo Unité d’Habitation dle mého názoru naplňuje pojmové znaky díla. Je to umělecky pojatý a zároveň jedinečný stroj na bydlení.

Zda architektura je či není umělecká z různých úhlů pohledu, se v čase mění tak, jak se mění architektonické styly. Není na škodu poznamenat, že to, co je bráno jako umění ve 20. století, nemusí být považováno za umění ve 21. století a naopak. Myslím si, že ne vždy je možné se shodnout na tom, jaké dílo je umělecké, ale na tom, jaké dílo je považováno za umělecké v určité době. Krásně se na téma ospravedlnění díla a podřazení ho pod dílo umělecké vyjádřila profesorka filozofie na Houstonské univerzitě, Cynthia Freelandová: „...mnohá ze současných uměleckých děl nás přímo vyzývají k tomu, abychom prostřednictvím jakékoliv teorie ospravedlnili fakt, že je vůbec považujeme za umění.“¹²¹ Dnes může být považováno za umělecké i dílo, které v době svého vzniku bylo považováno za vědecké či nebylo považováno za umělecké vůbec. Naopak dnes nemusí být považováno nějaké dílo za umělecké, které bylo v minulé době za umělecké považováno. Můžeme si položit řečnickou otázku: „*vzhledem k majetkovým právům autorským, které trvají i 70 let po smrti autora, máme dílo posuzovat pojmovými znaky díla k dnešnímu datu či k datu jeho vzniku?*“ Odborné posudky v době vzniku díla by mohly být odlišné k odborným posudkům zhotoveným v dnešní době. Tak, jak se zachovává autenticita v restaurátorské činnosti, má být zachována i v tomto případě? Z právního hlediska budou samozřejmě pojmové znaky díla posuzovány k dnešnímu datu, ale i takové řečnické otázky mohou mít své opodstatnění.

K problému nutné kategorizace děl lze jen poznamenat: „*Rousseau velmi obohatil sociologické i právnícké poznání. Obohatil je tím, že jasně formuloval problém. Nevyřešil jej ovšem. Ten problém ostatně ani není k vyřešení.*“¹²²

4.1.2 Jedinečnost díla jako výsledek tvůrčí činnosti autora

Podle § 2 odst. 1 AZ není chráněna tvůrčí (duševní) činnost sama, ale její zpodobnění v určitém jedinečném výsledku. Podle Thomase Höhneho¹²³ a rakouské

---

¹²⁰ SCHMEIDLER, K., KOHOUTEK, R. *Sociologie v architektonické a urbanistické tvorbě*. Brno: PC-DIR, 1997, s. 47.

¹²¹ FREELANDOVÁ, Cynthia. *Teorie umění*. Praha: Dokořán, 2011. Přebal knihy. Překlad z angličtiny: Stanislava Jurčíková Suchanová.

¹²² KNAPP, Viktor. *Velké právní systémy (Úvod do srovnávací právní vědy)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1996, s. 86.

¹²³ HÖHNE, Thomas. *Architektur und Urheberrecht. Theorie und Praxis: Ein Leitfaden für Architekten, Ingenieure und deren Rechtsberater*. Wien: MANZsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2007, s. 5.

jurisprudence se tak jedinečnost vztahuje k dílu, nikoliv k osobě autora. Jedinečnost díla bývá v nauce někdy označována jako autorskoprávní individualita. Nejde o individualitu díla stoprocentní, ale jen o jedinečnost, která se blíží jedinečnosti absolutní. Autorskoprávní individualita je doktrinálně chápána jako „*statistická pravděpodobnost jedinečnosti a tudíž neopakovatelnosti*“¹²⁴. „...za samozřejmé se považovalo, že... umělecké dílo musí být 'jedinečné'.

Podle německé autorskoprávní úpravy: „*běžné budovy, které pouze opakují repertoár známých architektonických forem a nevybočují z řady všední architektonické tvorby, naproti tomu nespádají pod ochranu.*“¹²⁵ Individualitu si lze představit tak, že nikdo jiný by takové architektonické dílo stejně nevytvořil. Z tohoto důvodu nemohou na světě existovat dva originály architektonického díla. Jedno dílo je vždy originál, druhé kopie. V dnešní době by se mělo od individuality v architektonické tvorbě nejen kvůli parametrickému navrhování upouštět. Architektonická tvorba se často vyznačuje nízkou rozlišovací schopností individuality. Z tohoto důvodu by se mělo přecházet ke kritériu původnosti díla.

Architekt je často ovlivňován, byť i nevědomě, tvorbou jiných architektů. V architektuře často berou architekti za poklonu, když se jiný architekt nechá inspirovat jejich dílem a vytvoří dílo v podobném duchu. Anebo tomu může být i naopak, když se redaktorka Lidových novin, Tereza Kozlová, ptala architekta Richarda Doležala: „*Váš projekt domu na rohu Revoluční ulice u Štefánikova mostu mi Novou scénu malinko připomíná.* (tučně v textu článku) *Opravdu? To je pro nás velký kompliment.*“¹²⁶

V architektonické tvorbě se tak často vyskytují tzv. díla malé mince (Werke der Kleine Münze). Tento pojem zavedla německá jurisprudence. Tato díla postrádají individualizační rysy nebo je mají jen v zanedbatelné míře, která není dostatečná k rozlišení jednotlivých děl.¹²⁷ Díla malé mince tvoří výjimku pro požadavek jedinečnosti díla.

Jak je to s jedinečností u architektonického stylu funkcionalismu, který se pyšní sloganem: forma následuje funkci? Odpověď na otázku bych ráda osvětlila příkladem z tvorby funkcionalistického architekta Loose. Jeho známá stavba, Müllerova vila v Praze, má velice jednoduchý vzhled. Je to zkrátka bílý kvádr s okny. Ačkoliv samotné kvádry a krychle

¹²⁴ TELEC, Ivo. Některé základní a obecné otázky nového českého autorského práva (dokončení). *Bulletin advokacie*, 2001, č. 3, s. 40.

¹²⁵ BULLINGER, Winfried. Oblast rozporů mezi autorským právem architekta a vlastnickým právem investora. In PRAŽANOVÁ, M. (ed.). *Autorská práva v architektuře*. Praha: Česká komora architektů, 2009, s. 10.

¹²⁶ KOZLOVÁ, Tereza. Přál bych si navrhnout fotbalový stadion. *Esprit. Stylový magazín Lidových novin*, 2.5.2012, č. IV, s. 16.

¹²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. dubna 2007, sp. zn. 30 Cdo 739/2007.

autorskoprávně chráněny nejsou, je důležité, jakým tvůrčím způsobem k nim autor přistoupí (například vnitřním uspořádáním prostoru). „*Celistvý obsah díla tvoří prvky jednak autorskoprávně jedinečné ale i prvky volné, tedy takové, které samy o sobě a izolovaně sice autorskoprávní ochraně nepodléhají [materiál, technologie, provoz a podobně], avšak byly užity jedinečně a autorsky původně v celku autorského díla.*“¹²⁸ Forma Müllerovy vily se odvíjí od rozvržení prostoru, tzv. Raumplanu. Tím chci poukázat na jednu zásadní věc, architektonické dílo není pouze o vzhledu, ale i o umělecky rozvrženém prostoru. Na této stavbě je tak hodnotný i interiér a bezesporu chránitelný jako dílo interiérové architektury. Funkcionalismus je výjimečný a jedinečný v tom, že přišel v době, kdy se stavěly přezdobené stavby, k nimž chtěl být svou jednoduchostí v kontradikci. Je třeba si uvědomit, že v době, kdy byla honorována secese, bylo skutečně jedinečné přijít s něčím takovým. Jak jsem již psala výše, v umění je podstatné ne to, jaké dílo je umělecké, ale to, jaké dílo je považováno za umělecké v určité době. Proto to, co platí o funkcionalismu, nemůžeme například vztahovat na sociální realismus. Takové české panelákové domy byly odpovědí na demografický růst, který byl potřeba co nejrychleji vyřešit. Prostorové uspořádání bylo takřka ve všech panelákových domech podobné, nebyl to žádný tzv. Raumplan apod. Proto jsou dle mého neprávniho názoru panelákové domy skutečné stroje na bydlení (bez umělecké hodnoty). V případě Loosova stroje na bydlení, Unité d’Habitation, tomu tak dle mého neprávniho názoru není, neboť jeho prostorové uspořádání i vzhled jsou jedinečné.

Další zajímavý pohled na jedinečnost díla může být prostřednictvím architektonického stylu minimalismu. Podle mého názoru architektonická díla tohoto stylu jsou jedinečná právě tím, že jsou minimalistická a tím od jiných děl odlišitelná. „...v sedmdesátých letech ... *Equivalent VIII (1966)* ... *Po dobu několika dní mohl každý využít příležitosti veřejně se vyjádřit k 'neuvěřitelné' skutečnosti, že vedení Tate Gallery zamýšlelo zakoupit 120 obyčejných cihel za vysoký finanční obnos, na němž se chtě nechtě podíleli všichni daňoví poplatníci. ... To, jak minimalismus podněcuje očekávání publika ohledně otázky, co má a nemá být považováno za umění, je dokonce i dnes v době postmoderního pluralismu stále velmi živé. ... Carl Andre*“¹²⁹

4.1.3 Výsledek tvůrčí činnosti autora

AZ nedefinuje pojem tvůrčí činnost, neboť není jevem právním. Podle Nejvyššího soudu: „*již z etymologického výkladu výrazu 'tvůrčí činnost', použitého autorským zákonem,*

¹²⁸ Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 22. května 2002, sp. zn. 19 C 101/2000.

¹²⁹ MARZONA, D. *Minimalismus*. Köln: Taschen, 2005, s. 32. Přeložila Marta Ševčíková.

vyplývá, že povahově nejde o kopírování, opakování, mechanickou rutinu ani o běžné seskupení již vytvořeného cizího díla.¹³⁰

Tvůrčí činností je myšlena duševní činnost autora, nikoliv tedy tvůrčí činnost za hábitem jiné osobnosti. Za hábitem jiné osobnosti tvořil i Libor P. odsouzený za trestný čin porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle § 152 odst. 1, odst. 2 písm. b) (dnes již neplatného) zákona č. 140/1961 Sb., Trestního zákona. V přípravném řízení uvedl, že „nemaloval falza, ale obrazy tvořil pod osobností Jana Zrzavého, v podstatě se spojil s duší Jana Zrzavého a je to jeho duchovní práce, proto si nemohl dovolit podepsat obraz jiným jménem.“¹³¹ V hlavním líčení pak uvedl, že „se ztotožnil s osobností Zrzavého a také jeho jménem podepisoval, protože v té době Zrzavý byl.“¹³² Autorskoprávně důležitá je však vlastní tvůrčí duševní činnost, nikoliv činnost ovládaná duchem jiné osoby, například Jana Zrzavého. V tomto případě se proto jednalo o napodobení díla výtvarného tvorby Jana Zrzavého s úmyslem prodat obraz pod jménem Jana Zrzavého za vyšší částku.

Schopností tvořit se *in concreto* rozumí tvořit literárně, jinak umělecky nebo vědecky. K výsledku tvůrčí činnosti může dojít autor sám svépomocí, mechanickou činností, ale rovněž prací na počítači. Pořád se bude jednat o tvůrčí činnost autora. Je bezvýznamné, jak byla tvůrčí činnost vykonána.¹³³ Ne každý výsledek tvůrčí duševní činnosti autora je chráněn AZ. Autor architektonického díla totiž nevytváří pouze díla umělecká, ale i díla, která uměleckou podstatu postrádají, jsou ryze technické podoby. Tvůrčí činnost autora i její výsledek tedy může obsahovat tvůrčí i netvůrčí prvky. Pokud jsou prvky netvůrčí povahy v tvůrčí činnosti prvky jedinými, pak by se nejednalo o tvůrčí činnost. Podle Šalomouna: „je tvůrčí činností každá činnost, v níž se tvůrčí prvky vyskytují, a nikoli ta, kde tvůrčí prvky převažují.“¹³⁴

Obsahovým prvkem tvůrčí činnosti autora je původnost díla (originalita). Originalitu dobře vysvětlil francouzský soud Cour de cassation tak, že dílo, aby bylo originální, musí nést známku osobnosti svého autora a propůjčuje dílu specifické vlastnosti. Francouzské soudy také někdy hovoří o „pečeti osobnosti autora“¹³⁵. Dále někteří teoretici dělí originalitu na absolutní a relativní. Absolutně originální je dílo, které vůbec nečerpá z žádného již

¹³⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10. listopadu 2009, sp. zn. 30 Cdo 4924/2007.

¹³¹ Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 22. června 2010, sp. zn. 46 T 8/2009.

¹³² Tamtéž.

¹³³ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10. listopadu 2009, sp. zn. 30 Cdo 4924/2007.

¹³⁴ ŠALOMOUN, Michal. *Ochrana názvů, postav a názvů uměleckých děl*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 14.

¹³⁵ STERLING, J.A.L. *World copyright law*. 3. vydání. London: Sweet & Maxwell, 2008, s. 338.

existujícího díla, oproti tomu relativně originální je takové dílo, které si půjčuje formální prvky z díla již existujícího.¹³⁶ „... Loos opakovaně uváděl tytéž argumenty, využíval obdobných prostorových tvarů, stejných materiálů, a dokonce i stejného vybavení interiérů včetně typu svítidel. Bez váhání objednával kopie a odmítal inovace odtržené od skutečného technologického vývoje. Jen zřídka – pokud vůbec kdy – prošel nějaký architekt tak omezeným vývojem za tak dlouhé tvůrčí období.“¹³⁷ Absolutně originální dílo se v architektonické tvorbě příliš nevyskytuje.

4.1.4 Vyjádření v jakékoli objektivně vnímatelné podobě

Dle českého AZ bude autorem ten, jehož dílo je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě smysly člověka. AZ nevyžaduje, aby dílo bylo vnímáno každým. Autorské právo je specifické tím, že jako právo k nehmotným statkům je nezávislé na hmotném substrátu. To znamená, že objektivní vnímatelnost může být i efemérní.

4.1.5 Absence vyloučení z autorskoprávní ochrany

Je třeba podotknout, že AZ ČR nechrání základní geometrické tvary, jako čtverec, kruh či elipsu, ale to, jakým způsobem k nim autor přistupuje a jak je zpracuje. To stejné se vztahuje i na tvorbu v určitém architektonickém stylu. Autoři tvořící v jednom architektonickém stylu mohou vytvořit mnoho samostatně autorskoprávně-ochranných děl, i když samotný architektonický styl autorskoprávně chráněn není.

Rovněž tak zákonodárce dle ustanovení § 2 odst. 6 AZ nepokládá za autorské dílo námět díla sám o sobě, myšlenku či návrh díla a to kvůli nedostatku jejich „jedinečnosti“. Téměř každého člověka může napadnout příběh o lásce, ale dokáže již každého člověka napadnout trojúhelníková základna rozhledny, kdy se běžně vytváří rozhledny s čtvercovou či kružnicovou základnou? Ano, trojúhelníková základna rozhledny je pouhým námětem. Tento námět *per se* autorskoprávně chráněn nebude. Autorskoprávně chráněn bude kreativní přístup k tomuto námětu. Pak jakýkoli autor si může navrhnout rozhlednu s trojúhelníkovým základem, neobohatí-li se tím na úkor jiného.

Není se však třeba bát, že návrh díla (námět trojúhelníkové základny rozhledny) by nebyl právně chráněn vůbec. Ačkoliv autorské právo takové nehmotné statky nechrání, je možné jim přiznat ochranu právem proti nekalé soutěži, jsou-li splněny všechny podmínky

¹³⁶ STERLING, J.A.L. *World copyright law*. 3. vydání. London: Sweet & Maxwell, 2008, s. 340.

¹³⁷ SZADKOWSKA, M a kol. *Adolf Loos – dílo v českých zemích*. Praha: Kant, 2009, s. 45.

generální klauzule dle ustanovení § 44 odst. 1 ObchZ (nebo od 1. ledna 2014 dle § 2976 odst. 1 NOZ).

Autorskoprávně chráněno není architektonické dílo, které je vyňato z ochrany ve veřejném zájmu (např. územní studie jako součást územněplánovací dokumentace dle § 25 SZ, která se po schválení stane opatřením obecné povahy).¹³⁸

4.2 Pojmové znaky architektonického díla v USA

17 U.S.C. obsahuje neúplný výčet pojmových znaků díla v § 102 a. Vyžaduje, aby dílo oplývalo originalitou a bylo zachyceno na hmotném substrátu. Absolutní originalita díla se však již soudními rozhodnutími nevyžaduje, postačuje minimální stupeň vlastní kreativity. Aby bylo architektonické dílo v USA autorskoprávně chráněno, musí být splněny následující pojmové znaky díla:

- 1.) ztělesnění díla na jakémkoli hmotném substrátu - dílo musí být vyjádřeno na papíře, ve formě trojrozměrného modelu či stavby, nebo na jiném hmotném substrátu.
- 2.) minimální stupeň vlastní kreativity (*minimum of original creativity*)
- 3.) absence vyloučení z autorskoprávní ochrany
  - a) na základě *testu separability* – od 30. listopadu roku 1990 lze užít pouze na architektonická díla dle 17 U.S.C. § 102(a)(5)
  - b) na základě testu poetického a vnitřního jazyka - od 1. prosince roku 1990 lze užít pouze na architektonická díla dle 17 U.S.C. § 102(a)(8)
  - c) dichotomií architektonického návrhu a vyjádřením tohoto návrhu
  - d) V USA nejsou autorskoprávně chráněna architektonická díla v případě, kdy jsou vytvořena úředníkem nebo zaměstnancem orgánu federální a státní moci, ale také orgány územní samosprávy.¹³⁹

Na rozdíl od patentové ochrany není vyžadována novost a vynalézavost, ale pouze již zmíněný minimální stupeň vlastní kreativity. Jak je možné si všimnout, USA nevyžadují pro autorskoprávní ochranu díla jedinečnost díla (podstatný stupeň vlastní kreativity) jako výsledek tvůrčí činnosti autora, postačuje pouze minimální stupeň vlastní kreativity.

Rovněž není vyžadován estetický význam, hodnota či přínos díla. Je tak rovnocenně chráněna jak chatrč u rybníka, tak významné muzeum.

---

¹³⁸ § 3a AZ

¹³⁹ 17 U.S.C. § 105

Hodnota díla byla pojmovým znakem do roku 1903, kdy soud v kauze *Bleistein v. Donaldson Lithographing Company*¹⁴⁰ opustil hodnocení autorského díla dle tohoto pojmového znaku. Soud zvažoval, zda je možné pod užití umění subsumovat i obrázky určené pro reklamu a zda autorskoprávní ochranou takové reklamy bude podpořen pokrok vyžadovaný Ústavou. Jednalo se o reklamu na cirkus ve formě tří litografií představující běžnou činnost v cirkuse. Na jedné litografii byla znázorněná baletka a na druhých dvou jiné běžné činnosti cirkusu. Tyto běžné činnosti se soud pokusil vysvětlit na malbách Velasqueze a Degase. Jen proto, že tito malíři zobrazovali běžné činnosti či portrétovali příslušníky rodiny, neměla by být jejich díla hodna ochrany? Soud formuloval široký koncept originality tím, že odmítl zvažovat kreativní přínos litografií s námětem běžných činností kvůli jejich všední komerční funkci. Jinými slovy, běžné komerční plakáty s obrázky běžných činností nemohou postrádat ochranu zaručenou *copyright clause*. Podle názoru soudu má dílo alespoň minimální stupeň kreativity, pokud autor do díla vloží svůj osobitý přínos („*one man's alone*“) a nejedná se tak o pouhou kopii díla. Pokud lze obrázky subsumovat pod některou zákonnou kategorii a pokud jsou obrázky originální, nemůže vyvstat překážka k autorskoprávní ochraně. Tento judikát je přínosný ze dvou důvodů. Jednak opouští pojmový znak hodnoty díla a dále vysvětluje pojmový znak minimálního stupně kreativity.

4.2.1 Minimální stupeň vlastní kreativity (*minimum of original creativity*)

Dílo je originální, pokud je původní, není kopií jiného díla. *Sine qua non* autorského zákona je dle rozhodnutí soudu v roce 1991 v kauze *Feist Publications, Inc. v. Rural Telephone Service Co.*¹⁴¹ minimální stupeň vlastní kreativity. Od té doby tak dílo nemuselo oplývat podstatným stupněm vlastní kreativity. U autorskoprávní ochrany architektonických děl se nevyžaduje tak jako u děl sochařských, aby byla primárně nefunkční a oplývala jen kreativitou. Proto americké soudy (např. v kauze *Shine v. Childs*¹⁴² nebo kauze *J.R. Lazaro Builders, Inc. v. R.E. Ripberger Builders, Inc.*¹⁴³) obhajují i současnou komerční architekturu, jako např. kancelářské či obchodní domy, pokud se vyznačují alespoň minimálním stupněm vlastní kreativity.

O dvacet let později od rozhodnutí soudu v kauze *Feist Publications, Inc. v. Rural Telephone Service Co.* došlo k přehodnocení pojmového znaku jedinečnosti díla. U.S. Court

---

¹⁴⁰ *Bleistein v. Donaldson Lithographing Company*, 188 U.S. 239 (1903).

¹⁴¹ *Feist Publications, Inc. v. Rural Telephone Service Co.*, 499 U.S. 340 (1991).

¹⁴² *Shine v. Childs*, 382 F. Supp.2d 602 (S.D.N.Y. 2005).

¹⁴³ *J.R. Lazaro Builders, Inc. v. R.E. Ripberger Builders, Inc.*, 883 F. Supp. 336, 339 (S.D. Ind. 1995).

of Appeals, Eleventh Circuit si v nedávné a doposud nepublikované kauze Dream Custom Homes, Inc. v. Modern Day Construction, Inc.¹⁴⁴ povšiml, že i když má žalobce obchodní firmu Dream Custom Homes, Inc., vytváří domy na základě svých stále stejných zaregistrovaných plánů, které vždy mírně upraví pro potřeby zákazníků. Za „*Dream Custom Homes*“ se v USA již tradičně považují jedinečné domy (*one-of-a-kind*) speciálně vytvořené pro konkrétního zákazníka na konkrétně určeném místě. Žalobce podle stejných plánů vytvořil již 34 domů na různých místech USA, a proto se dle názoru soudu nemůže jednat o plány vytvořené *one-of-a-kind*, nýbrž o plány vytvořené pro masový trh. Soud tak žalobcovi nárok nepřiznal.

Na rozdíl od hudebního díla (například v kauze Grand Upright Music Ltd. v. Warner Bros. Records¹⁴⁵) je možné si pro vytvoření architektonického díla půjčovat již existující prvky jiných architektonických děl a použít je v jiném, novém kontextu. Je povoleno užití neoriginálních individuálních prvků originálním způsobem nebo kombinace nových prvků se starými. I tak bude zachován alespoň minimální stupeň kreativity. V kauze Meredith Corp. v. Harper & Row, Publishers, Inc. však soud upozorňuje, že: „*i jen malé užití části díla může být nespravedlivé, pokud takové užití je podstatně důležité pro dílo jako celek.*“¹⁴⁶

4.2.2 Test separability

Test separability se užije při rozhodování, zda součástí „*useful article*“ jsou takové oddělitelné dekorativní prvky, které jsou hodny autorskoprávní ochrany. „*Useful article*“ je definován 17 U.S.C. § 101: „*useful article (užitečný předmět) je takový předmět, který má podstatnou užitnou funkci, která neslouží pouze k vyjádření vzhledu předmětu nebo ke sdělení informací. Předmět, který je běžně součástí užitečného předmětu, se považuje za užitečný předmět.*“¹⁴⁷ Architektonické plány nejsou „*useful articles*“, jsou spíše jejich vyjádřením.

Soudy rozlišovaly dva druhy *separability*: *fyzickou* a *koncepční*. *Fyzická separabilita* znamená, že výtvarný, grafický nebo sochařský prvek je včleněný do vzhledu tzv. „*useful article*“, před rokem 1990 např. stavby. Tyto prvky mohou být fyzicky oddělitelné od „*useful article*“, aniž by narušily užitnost stavby. Pokud by byl tento prvek jednou oddělen, může

---

¹⁴⁴ Dream Custom Homes, Inc. v. Modern Day Construction, Inc., 8:08-CV-1189-T-17AEP, 2011 WL 976420 at *8 (M.D. Fla. Feb. 22, 2011) – doposud nepublikováno.

¹⁴⁵ Grand Upright Music Ltd. v. Warner Bros. Records, 780 F. Supp. 182, 185 (S.D.N.Y. 1991).

¹⁴⁶ Meredith Corp. v. Harper & Row, Publishers, Inc., 378 F. Supp. 686, 690 n. 12 (S.D.N.Y. 1974): „*Even a small usage may be unfair if it is of critical importance to the work as a whole ...*“

¹⁴⁷ „*A “useful article” is an article having an intrinsic utilitarian function that is not merely to portray the appearance of the article or to convey information. An article that is normally a part of a useful article is considered a “useful article”.*“ Překlad autorka.

samostatně stát jako umělecké dílo takto tradičně pojímané. Jako příklad si můžeme představit tzv. *Miminka Babies* od českého umělce Davida Černého připevněná na Žižkovském vysílači v Praze. *Koncepční separabilita* znamená, že výtvarný, grafický nebo sochařský prvek může stát samostatně jako umělecké dílo, avšak je součástí nějakého díla jako celku. Pro příklad poslouží stavba, před níž stojí umělecká díla a spolu se stavbou tvoří jeden koncept, jako v případě judikátu *Leicester v. Warner Bros.*¹⁴⁸

V této kauze šlo o věže, které jsou navzdory svých dekorativních částí vytvořeny ze stejného materiálu jako stavby vedle věží stojící a svým vzhledem dávají dojem, že stavba prostřednictvím těchto věží a dalších prvků dále pokračuje, jak si to ostatně přál i investor CRA. Dle názoru jak okrskového, tak odvolacího soudu nelze na architektonická díla dle 17 U.S.C. § 102(a)(8) již aplikovat *test separability*, a proto umělecká díla, která jsou připevněna na stavbu či s ní tvoří jeden koncept, jsou částmi díla architektonického. Soud to zdůvodnil tím, že při přijetí AWCPA bylo úmyslem zákonodárce nevycházet již z *testu separability*. Zajímavý na tomto judikátu je především dissent soudce Fishera. Dle jeho názoru, jsou-li věže shledány koncepčně oddělitelnými od věže Tower 801, pak jsou oprávněny k plné autorskoprávní ochraně jako dílo sochařské dle 17 U.S.C. § 102(a)(5) navzdory tomu, že jsou částí díla architektonického. Kdyby zákonodárce již nechtěl nadále chránit díla sochařská, která jsou částí díla architektonického, měl to v AWCPA výslovně uvést.

4.2.3 Test poetického a vnitřního jazyka

Na architektonická díla dle 17 U.S.C. § 102(a)(8) se neužije *test separability*, ale test, který rozlišuje vnitřní a poetický jazyk architektury. Tento test předložil Kongresu architekt Graves¹⁴⁹ při přípravě AWCPA.

Vnitřní jazyk architektury se skládá z těch prvků, které jsou diktovány pragmatickými stavebními a technickými požadavky a nemohou vyjadřovat kreativitu architekta. Poetický jazyk se týká vnějšího vzhledu díla, v kterém odráží mýty a rituály společnosti. Kongres proto přistoupil k ochraně toho, co Graves popsal jako poetický jazyk architektury.¹⁵⁰ Poetickou duší nemají dle Gravesa díla bez kouzla, půvabu a krásy, a proto nejsou *de lege lata* architektonickým dílem. Architekt Graves tak ovlivnil autorskoprávní úpravu architektonických děl svým kladným vztahem k postmodernímu stylu. Díla moderní architektury, u nichž forma následuje funkci, by tak neměla být chráněna? Architektura je

¹⁴⁸ *Leicester v. Warner Bros.*, 232 F.3d 1212 (9th Cir. 2000).

¹⁴⁹ Americký architekt, který získal v březnu v roce 2012 cenu Richarda Driehause za klasickou architekturu (slavnostní ceremonie byla uskutečněna v Chicagu).

¹⁵⁰ House Report No. 101-735, at 17 (1990).

svobodnou tvorbou. V dnešní době stojí vedle sebe několik architektonických stylů. Žádný z nich by neměl být zákonodárcem upřednostňován. Autor by proto neměl být (byť nepřímo) nucen tvořit v postmoderním stylu jen proto, že by poté bylo takové dílo autorskoprávně chráněno. Autor by měl mít možnost zvolit si, v jakém architektonickém stylu chce díla tvořit. Zároveň by tím však neměl být diskriminován.

Ačkoliv chtěl při přípravě AWCPA Kongres ustoupit od užití *testu separability* na architektonická díla (zvláště stavby), kodifikoval test nový, který však zapříčiňuje další pochybnosti a Kongres tak zřejmě nedosáhl toho, co si dal za cíl. Aby bylo dílo architektonické dle 17 U.S.C. § 102 (a)(5) autorskoprávně chráněno, musí být neužitečné. Od roku 1990 zas nesmí být architektonické dílo determinováno svou funkcí (stavebními a technickými požadavky). Jenže autorskoprávně jsou chráněny jen ty stavby, které jsou obyvatelné. To nedává smysl.

Pokrok v architektuře, který vyžaduje americká ústava, však dle mého názoru nutně neznamená dekorování přírody zdobenými a obyvatelnými stavbami, jak nyní předkládá 17 U.S.C. po přijetí AWCPA. Již staří Římané si uvědomovali, že dekorování staveb je jen půvabná ozdoba druhotného (řeckého) významu. Dokladem tohoto tvrzení je svazek deseti knih o architektuře od římského architekta Vitruvia.¹⁵¹

4.2.4 Dichotomie architektonického návrhu a vyjádření tohoto návrhu

Kromě užitečné-neužitečné dichotomie a dichotomie vnitřního a poetického jazyka je důležité zmínit rovněž dichotomii architektonického návrhu a vyjádření tohoto návrhu (případně dichotomii systému a vyjádření systému).

Podle 17 U.S.C. § 102(b): „v žádném případě se autorskoprávní ochrana pro originální dílo autorství netýká myšlenky (nápadu), postupu, procesu, systému, provozní metody, architektonické návrhu, principu nebo objevu bez ohledu na formu, v níž jsou popsány, vysvětleny, ilustrovány nebo v takovém díle ztělesněny.“¹⁵² Architektonický návrh *per se* není autorskoprávně chráněn, pouze je chráněno jeho vyjádření. Dichotomie návrhu, myšlenky, a principu a jeho vyjádření byla známa již na konci 19. století, v době před

---

¹⁵¹ VITRUVIUS. Deset knih o architektuře. Praha: Svoboda, 1979. 430 s. Přeložil do češtiny Alois Otoupalík.

¹⁵² "In no case does copyright protection for an original work of authorship extend to any idea, procedure, process, system, method of operation, concept, principle, or discovery, regardless of the form in which it is described, explained, illustrated, or embodied in such work." Překlad autorka.

rozhodováním¹⁵³ známé kauzy Baker v. Selden, která se zabývala dichotomií systému a jeho vyjádřením. V roce 1879 se zabýval soud popisem účetního systému, který byl poprvé uveden v knize pana Seldena.¹⁵⁴ Pan Selden knihy prodával, ale byl neúspěšný. Původně si myslel, že by mohl prodávat samotný účetní systém, ale neudělal to. Poté napadlo pana Bakera popsat podobný účetní systém ve své knize, kterou rovněž nabízel k prodeji. Bakerova kniha s popisem účetního systému byla na rozdíl od Seldenovy knihy odlišně uspořádána. Baker byl ale v prodeji knih úspěšnější a to přivedlo Seldena k podání žaloby. Supreme Court of the United States uvedl, že kniha nedávala autorovi právo zabránit ostatním k praktikování toho, co bylo popsáno v knize a že autorskoprávně chránitelný je pouze popis samotný. Myšlenka základního účetního systému pana Seldena autorskoprávně chránitelná nebyla, autorskoprávní ochraně podléhalo pouze vyjádření této myšlenky. Kauza Baker v. Selden tak zavedla do té doby neznámou dichotomii systému (postupu, procesu, provozní metody) a jejího vyjádření.

Výše uvedená dichotomie architektonického návrhu a vyjádření tohoto návrhu (systému a vyjádření systému) byla dlouhotrvajícím principem autorského práva v USA, než byla kodifikována autorským zákonem v roce 1976.¹⁵⁵ Dichotomie je podstatná pro určení autorskoprávní či patentové ochrany (nikoliv však abstraktní myšlenky, jak americké soudy mnohokrát dovodily). Autorskoprávní ochrana se vztahuje pouze na vyjádření architektonického návrhu (nápadu).

Problémem dichotomie návrhu a vyjádření návrhu bývá určení hranice, kdy lze ještě hovořit o návrhu a kdy už o jeho vyjádření. Americká autorskoprávní ochrana nám to trochu ulehčuje tím, že vyjádření návrhu musí být fixováno na hmotném substrátu. Jestliže vyjádření myšlenky není fixováno na hmotném substrátu, pak některé americké státy jim přiznávají autorskoprávní ochranu přes *common law copyright*. Takovým státem je Kalifornie, která ve svém California Civil Code autorskoprávně chrání již efemérně vyjádřené myšlenky.¹⁵⁶

Někteří architekti si více cení svého návrhu, nápadů a myšlenek, až poté jejich vyjádření. Dílo architektury v obecném smyslu bývá ve své podstatě souhrnem architektonického návrhu a jeho vyjádření. Architekti tomuto souhrnu říkají koncept díla. Tohoto aspektu si našťestí v roce 2008 všiml odvolací soud (for the Eleventh Circuit) v kauze

---

¹⁵³ SAMUELSON, Pamela. *Why Copyright Law Excludes Systems and Processes from the Scope of Its Protection* [online]. UC Berkeley, 27. července 2007 [cit. 28. března 2012]. Dostupné na <<http://escholarship.org/uc/item/0d229472>>.

¹⁵⁴ Baker v. Selden, 101 U.S. 99 (1879).

¹⁵⁵ Tamtéž.

¹⁵⁶ GEIER, Karl E., HERNANDEZ, Scott. *Who owns the plans? Owners, architects and engineers, and the federal law of copyright* [online]. Miller & Starr, volume 21, 2. listopadu 2010 [cit. 23. května 2012]. Dostupné na <<http://www.msrflegal.com/article/who-owns-the-plans-owners-architects-and-engineers-and-the-federal-law-of-copyright/>>.

Oravec v. Sunny Isles Luxury Ventures, L.C. a dospěl k závěru, že:¹⁵⁷ „zatímco běžné standardizované prvky a architektonické prvky klasifikovatelné jako myšlenky, nejsou samy o sobě autorskoprávně chráněné, architektova originální kombinace nebo uspořádání těchto prvků může být autorskoprávně chráněno.“¹⁵⁸ Testuje tak architektura hranice autorskoprávní ochrany? Například tím, že „skorovylučuje“ architektonický návrh z ustanovení 17 U.S.C. § 102(b)? Anebo federální soudy pokoušejí hranice autorskoprávní ochrany?

Z naší pozornosti by nám neměla ujít také „*merger doctrine*“. Pokud námět může být vyjádřen jen jedním nebo malým počtem způsobů, pak budou námět a vyjádření námětu považovány za splynuté (*merged*) a autorskoprávní ochrana nebude vyjádření námětu přiznána.¹⁵⁹ Je-li tedy stanovený úkol řešitelný pouze jedním způsobem, nemůže být takové architektonické dílo autorskoprávně chráněno.

4.3 Shrnutí a komparace

Při srovnání obou autorskoprávních úprav jsem shledala, že 17 U.S.C. nepodřazuje díla architektonická ani pod díla umělecká, ani pod díla výtvarná. Myslím si, že jakákoli kategorizace architektonických děl není prospěšná. Umění se vyznačuje svou neohraničitelností, proto není v lidském úsilí ohraničit neohraničitelnost. Kategorizací uměleckých děl na díla výtvarná, architektonická atd. bychom se tak snažili uspořádat svět neuspořádaný, svět prožitků, intuice a náhody.

Pro zařazení díla architektury pod autorskoprávní ochranu se v ČR i USA vyžaduje původnost díla a kreativní úsilí. V ČR jsou tyto dva prvky spojeny v tvůrčí činnosti autora, v USA v minimálním stupni vlastní kreativity. V ČR je na rozdíl od autorskoprávní úpravy USA vyžadován podstatný stupeň vlastní kreativity, tedy jedinečnost. Tohoto pojmového znaku díla se však v architektonické tvorbě dosahuje velmi těžší. S jedinečností díla si rovněž v dnešní době nerozumějí moderní způsoby architektonické tvorby, kterou je parametrické navrhování. Dle mého názoru by proto neměl být u architektonických děl vyžadován, tak jako tomu je v ČR s autorskoprávní ochranou fotografií. Stačil by pouze znak minimálního stupně vlastní kreativity.

---

¹⁵⁷ Oravec v. Sunny Isles Luxury Ventures, L.C., 527 F.3d 1218, 1225 (11th Cir. 2008).

¹⁵⁸ „...while individual standard features and architectural elements classifiable as ideas are not themselves copyrightable, an architect's [*22] original combination or arrangement of such features may be.“ Překlad autorka.

¹⁵⁹ SAMUELSON, Pamela. *Why Copyright Law Excludes Systems and Processes from the Scope of Its Protection* [online]. UC Berkeley, 27. července 2007 [cit. 28. března 2012]. Dostupné na <<http://escholarship.org/uc/item/0d229472>>.

V ČR oproti úpravě v USA není pro ochranu díla vyžadováno, aby bylo fixováno na hmotném substrátu. V ČR stačí, když je dílo objektivně vnímatelné smysly. V ČR by tak Loosovo „diktovaní architektonických děl jako písáče do stroje“ podléhalo autorskoprávní ochraně, neboť i nehmotně zachycený mluvený projev je autorskoprávně chráněn. Kdežto v USA by byla autorem architektonického díla pouze „písáčka od stroje“, neboť ta dílo zhmotnila na papír.

Dalším stavebním kamenem autorskoprávní ochrany je vyjádření myšlenky, nikoliv myšlenka samotná. Autorskoprávně chráněny nejsou architektonické styly, ale to, jakým způsobem se k nim přistupuje v samotné tvorbě.

Na vyloučení určitých děl z autorskoprávní ochrany se pohlíží i z veřejnoprávního pohledu. Zatímco v americké autorskoprávní úpravě je pro vyloučení z ochrany práva autorského třeba, aby dílo bylo vypracováno zaměstnancem governmentu v širším slova smyslu, v české autorskoprávní úpravě § 3 a) AZ je třeba veřejný zájem na vyloučení z ochrany, i přestože může být dílo (např. územní studie je dle § 25 SZ součástí územněplánovací dokumentace, která se po schválení stane opatřením obecné povahy) vypracováno soukromou osobou. Pokud dílo v ČR vytvoří státní zaměstnanec ve služebním vztahu, bude se jednat o zaměstnanecké dílo ve smyslu ustanovení § 58 AZ. Zaměstnavatel pak vykonává svým jménem a na svůj účet majetková práva autora díla (zaměstnance), osobnostní práva si zaměstnanec ponechává.

5 Závěr

Ve své diplomové práci jsme se snažila vysvětlit, co se považuje za architektonické dílo v ČR a co v USA. Základní rozdíly mezi architektonickým dílem v ČR a architektonickým dílem v USA jsem připravila v následující tabulce:

	ČR	USA
1.	AZ nemá definici architektonického díla.	17 U.S.C. má definici architektonického díla.
2.	AZ chrání dílo odvozené jako celek.	17 U.S.C. chrání jako dílo odvozené jen tu část díla, která byla tvůrčím způsobem k dílu původnímu přidána.
3.	Stavba je dle § 13 odst. 2 AZ dílem rozmnoženým?	Stavba je originální dílo.

V ČR i USA nebyly zprvu autorskoprávně chráněny stavby, neboť na ně bylo pohlíženo jako na technické výtvořiny sloužící k užívání. Jejich ochrany se jim dostalo až po přistoupení ČR i USA k Bernské úmluvě. Na poli mezinárodního práva autorského hraje Bernská úmluva, respektive několikrát revidovaná Bernská úmluva (RBÚ), významnou roli. ČR přistoupila k Bernské úmluvě v roce 1921, RBÚ vstoupila pro Československou republiku v platnost v roce 1980, pro USA v roce 1989. RBÚ ve svém čl. 2 zajišťuje jednotný minimální standard pro ochranu architektonických děl včetně staveb. Zajímavé je, že U.S. Copyright Office vydalo po přistoupení USA k RBÚ stanovisko, dle něhož jsou chráněny pouze takové stavby, které slouží k bydlení, tedy užívání. Došlo tak k naprosté změně paradigmatu, neboť stavby nebyly chráněny právě pro svou užitečnou funkci.

Asi by nikoho nenapadlo, že hamburgery ovlivní právo duševního vlastnictví více, než nejznámější stavby USA. Když se řekne New York, každý si zpravidla vybaví Central Park nebo Brooklynský most. Ani parky, ani mosty však nejsou v USA autorskoprávně chráněny. Parky a jiná otevřená prostranství autorskoprávní úprava USA nechrání. Mostům zas nepřiznává ochranu proto, že nejsou obyvatelná a chybí jim tzv. poetická duše, nebo neprojdou *testem separability*. Není však vyloučeno, že by mohly být mosty chráněny jiným právem duševního vlastnictví. V ČR parky mohou být autorskoprávně chráněny jako díla urbanistická. Mosty by mohly být chráněny jen v případě, že by splňovaly všechny pojmové znaky díla, tedy i znak jedinečnosti díla, od kterého však může být upuštěno.

Vedle vymezení architektonického díla jsem si dala za cíl detailně se zabývat pojmovými znaky tohoto specifického druhu díla. Základními pojmovými znaky architektonického díla jsou původnost díla a kreativní úsilí. V ČR není oproti úpravě v USA pro ochranu díla vyžadováno, aby bylo fixováno na hmotném substrátu. V ČR stačí, aby bylo dílo objektivně vnímatelné smysly. V ČR se pro uznání architektonického díla za dílo autorské nerozlišuje, zda je užitečné/neužitečné a zda má/nemá poetickou duši. Stále se však užívá pojmového znaku jedinečnosti díla.

V následující tabulce navrhuji, jak jsem v úvodu slíbila, změny *de lege ferenda* v ČR.

MÉ NAVRHOVANÉ ZMĚNY DE LEGE FERENDA V ČR	
1.	AZ by mohl do § 2 AZ zahrnout definici architektonického díla, případně vyložit architektonické dílo demonstrativním výčtem.
2.	Pokud by nebyla připuštěna definice architektonického díla, mělo by být zváženo užití slovo „stavba“ do téhož ustanovení.
3.	Vypustit z ustanovení § 13 odst. 2 AZ, že se „ <i>dílo rozmnožuje stavbou architektonického díla.</i> “ Novelizované ustanovení § 13 odst. 2 AZ by mohlo znít: „ <i>dílo se rozmnožuje stavěním.</i> “
4.	Podle úmyslu zákonodárce doplnit § 2 odst. 4 AZ takto: „jiného autora“.
5.	Bylo by vhodné, aby AZ explicitně obsahoval ustanovení, které říká, že: „ <i>o dílo odvozené se nejedná v případě, bylo-li dílo původního autora k vytvoření odvozeného díla, užito nezákonně.</i> “
6.	Ráda bych upozornila na nevhodné užití slovního spojení v § 38d b) AZ: „ <i>...stavby, která je vyjádřením architektonického díla...</i> “. Stavba nemůže být vyjádřením architektonického díla. V autorskoprávní terminologii se vždy vyjadřuje to dílo, které nepodléhá autorskoprávní ochraně, jak tomu je dle § 2 odst. 6 AZ. Zákonodárce tímto slovním spojením popírá, že architektonické dílo je dílem autorským.

Neodpustím si na závěr jednu poznámku. Jste-li příznivci moderní architektury a chcete-li, aby Vaše dílo bylo autorskoprávně chráněno, pak ho raději než v USA, postavte v ČR.

„Ale i kdybychom připustili iluzi, že jednou bude právo na celém světě ve všem do písmene stejné, není třeba si o srovnávací právní vědu dělat starost. Bude se zabývat tím, jak se takto dokonale sjednocené právo zase rozděluje.“¹⁶⁰

---

¹⁶⁰ KNAPP, Viktor. Velké právní systémy (Úvod do srovnávací právní vědy). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1996, s. 225.

6 Shrnutí

Diplomová práce se zabývá autorskoprávní úpravou architektonického díla v ČR a jeho komparací s úpravou v USA. Práce obsahuje velké množství názorných příkladů a rozbor judikátů, což čtenáři výrazným způsobem usnadní orientaci v této velmi komplikované oblasti práva.

Práce se zaměřuje v historických souvislostech také na autorské mezinárodní právo ve vztahu k architektonickému dílu. Představuje tak ucelený a přitom výstižný přehled vývoje ochrany architektonického díla za posledních 200 let.

Práce objasňuje pojetí architektonického díla v ČR a v USA a rozdíly v přístupu k němu. Práce se nezabývá urbanistickým dílem, dílem interiérové architektury, zahradní architektury, ani dílem scénické stavby, ale pouze se zaměřuje na architektonické dílo obytných staveb. Architektonické dílo je specifickou oblastí autorského práva a nelze na něho aplikovat stejná pravidla jako pro jiná autorská díla, například díla hudební. Architektonickým dílem může být architektonická kresba, plán, ale i projektová dokumentace nebo stavba. V práci je vysvětlena problematika autorskoprávní ochrany projektové dokumentace a zdůvodněno, proč je možné ji v některých případech shledávat dílem odvozeným. Práce se také detailně zabývá palčivou autorskoprávní úpravou stavby.

Za architektonické dílo nemůže být považováno jakékoli obecné dílo, nýbrž jen to, které kumulativně splňuje tzv. pojmové znaky díla. Stěžejní na této práci je samotné představení pojmových znaků architektonického díla. Autorské dílo může být jednak vymezeno pozitivně, kdy je řečeno, za jakých podmínek je obecné dílo dílem autorským. Základními znaky jsou tak původnost a kreativní úsilí. Ale může být vymezeno i negativně, tedy je dílem autorským, nejedná-li se například o pouhý architektonický návrh, který architekt nosí v hlavě.

Přínosem této práce je vysvětlení dvou koncepcí architektonického díla. Jedna koncepce vychází z rakouské autorskoprávní úpravy a druhá z americké autorskoprávní úpravy. Práce navrhuje změny autorskoprávní úpravy architektonického díla v ČR.

7 Summary

This thesis is focusing on the copyright in architecture in the Czech Republic and in the USA and their comparison. There are many practical examples and cases analysis in this thesis. This helps the reader to get familiarized with this complicated law area.

This thesis is also making an insight on the historical context of the copyright international law on the field of the architectural work. It therefore presents a comprehensive as well as accurate insight on the development of the protection of the architectural work within the last 200 years.

The piece makes clear how the architectural work is taken in the Czech Republic and in the USA with a stress on the differences. This thesis does not relate to a work of city planning, work of interior architecture, garden architecture, scenic architecture, but only to the architectural work of residential buildings. The architectural work is kind a specific field of the copyright law and it is not possible to use on it the same rules as on the other copyrighted works, such as for instance the musical works. As an architectural work can be meant the architectural drawings, plans, but also the project documentation or the building itself. In the thesis is explained the project documentation and is argued, why it is possible to see it as derived work. The thesis also concerns of copyright of a building.

Not any work in general, but only the work that cumulatively fulfills the legal requirements, can be taken as an architectural work. The key part of this piece is the introduction of the legal requirements of the architectural work. An architectural work can be defined either positively, by saying under what conditions becomes a general work an architectural work. The key features are the originality together with creative effort. But the architectural work can be also defined negatively; it is a copyrighted work apart from for instance mere architectural layout (design) noted only in the architect's mind.

The merit of this thesis is in clarifying the two approaches to the architectural work. One approach comes from copyright of Austria and the other from the USA. This thesis introduces legislative changes of the Czech legislation on the field of copyright law of the architectural work.

8 Použitá literatura a prameny

8.1 Odborná literatura

- 1.) BANGS, Herbert. *Návrat posvátné architektury. Zlatý řez a konec modernismu*. Český Těšín: KMa, 2008. 224 s. Přeložil Valentin Sigmund.
- 2.) BEAUD-BELLENGER, Anne-Marie, HOUTE Audrey. Morální právo architekta na jeho dílo ve Francii. In PRAŽANOVÁ, M. (ed). *Autorská práva v architektuře*. Praha: Česká komora architektů, 2009, s. 28 - 31.
- 3.) BULLINGER, Winfried. Oblast rozporů mezi autorským právem architekta a vlastnickým právem investora. In PRAŽANOVÁ, M. (ed). *Autorská práva v architektuře*. Praha: Česká komora architektů, 2009, s. 9 – 11.
- 4.) FIELL, Charlotte, FIELL Peter. *DESIGN pro 21. století*. Köln: Taschen, 2004. 191 s. Z angličtiny přeložila Jana Novotná.
- 5.) FISHMAN, Stephen. *The Public Domain. How to Find & Use Copyright-Free Writings, Music, Art & More*. 5. vydání. California: Nolo, 2010.
- 6.) FREELANDOVÁ, Cynthia. *Teorie umění*. Praha: Dokořán, 2011. Přebal knihy. Překlad z angličtiny: Stanislava Jurčíková Suchanová.
- 7.) GONTHIER, Regina. Práva autora v architektonické soutěži ve Švýcarsku. In PRAŽANOVÁ, M. (ed). *Autorská práva v architektuře*. Praha: Česká komora architektů, 2009, s. 19 - 22.
- 8.) HÖHNE, Thomas. *Architektur und Urheberrecht. Theorie und Praxis: Ein Leitfaden für Architekten, Ingenieure und deren Rechtsberater*. Wien: MANZsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2007. 181 s.
- 9.) JODIDIO, Philip. *Současní architekti*. Praha: Slovart, 2003. 191 s. Přeložila Jana Novotná.
- 10.) KNAP, Karel. *Autorský zákon a předpisy související*. 4. podstatně přepracované vydání. Praha: Linde, 1993. 351 s.
- 11.) KNAP, Karel. *Smluvní vztahy v právu autorském*. Praha: Orbis Praha, 1967. 368 s.
- 12.) KNAPP, Viktor. *Velké právní systémy (Úvod do srovnávací právní vědy)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1996. 248 s.
- 13.) Kolektiv autorů. *Encyklopedický slovník*. Praha: Odeon, 1993.
- 14.) LUBY, Štefan. *Autorské právo*. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1962. 404 s.

- 15.) MAREŠ, Miroslav. Proč je ČR státem soudních znalců? In BOBEK, Michal, ŠIMÍČEK, Vojtěch (eds.). *Jiné právo literární*. Praha: Auditorium, 2011, s. 362 - 363.
- 16.) MARZONA, D. *Minimalismus*. Köln: Taschen, 2005. 94 s. Přeložila Marta Ševčíková.
- 17.) MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. 304 s.
- 18.) MILLER, R. Arthur. *Intellectual Property. Patents, Trademarks, and Copyright in a Nutshell*. 2. vydání. St. Paul: WEST PUBLISHING, 1990. 437 s.
- 19.) NICOLA, W. a kol. *Toskánsko a Umbrie*. Praha: Svojtka, 2008. 452 s.
- 20.) OSBORNE, R., STURGIS, D. *Teorie umění*. Praha: Portál, 2008. 192 s. Přeložil Jan Adámek.
- 21.) PUENTE, Moisés. *Rozhovory s Miesem van der Rohe*. Zlín: Nakladatelství ARCHA, 2010. 93 s. Přeložila Petra Ocelková.
- 22.) RESTANY, Pierre. *Hundertwasser. Malíř-král v pěti podobách*. Cologne: Taschen, 2004. 95 s. Přeložil Vladimír Čadský.
- 23.) SIEDLER, Verlag. *Mies van der Rohe. Stavění*. Praha: Arbor vitae, 2000. 87 s. Přeložil do češtiny Radovan Charvát.
- 24.) SCHMEIDLER, K., KOHOUTEK, R. *Sociologie v architektonické a urbanistické tvorbě*. Brno: PC-DIR, 1997. 292 s.
- 25.) STERLING, J.A.L. *World copyright law*. 3. vydání. London: Sweet & Maxwell, 2008. 1678 s.
- 26.) SÝKOROVÁ, Pavla. *Autorské právo v architektuře*. 2011. 82 s. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Vedoucí práce prof. JUDr. Ivo Telec, CSc.
- 27.) SZADKOWSKA, M a kol. *Adolf Loos – dílo v českých zemích*. Praha: Kant, 2009. 391 s.
- 28.) ŠALOMOUN, Michal. *Ochrana názvů, postav a názvů uměleckých děl*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.
- 29.) ŠŤASTNÁ, Viola. *Japonské vlivy v architektonickém díle Franka Lloyda Wrighta a Miese van der Rohe. Srovnání vily Tugendhat v Brně a Waterfall House v Bear Run*. 2011, s. 28. Bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Aleš Filip, PhD.
- 30.) TELEC, Ivo. *Pojmové znaky duševního vlastnictví*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 164 s.

- 31.) TELEC, Ivo. Test pojmových znaků literárního, jiného uměleckého nebo vědeckého díla. In ŠTENGLOVÁ, Ivana. (ed). *Pocta Miloši Tomsovi k 80. Narozeninám*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 392 – 398.
- 32.) THULLEROVÁ, Gabriele. *Jak je poznáme? Umění a kýč*. Praha: Euromedia Group, k. s. – Knižní klub, 2007. 128 s. Přeložila z němčiny Ivana Vízdalová.
- 33.) VITRUVIUS. Deset knih o architektuře. Praha: Svoboda, 1979. 430 s. Přeložil do češtiny Alois Otoupalík.

8.2 Odborné časopisecké články

- 1.) ANONYMOUS, Manifest Konceptu. *Koncept*, 2008, č. 1, 100 s.
- 2.) CÍSAŘ, Jaroslav. Zašlapaný projekt? MEZI DOBRÝMI SKUTKY. *BIBLIO*, 21. července 2010, roč. 4, č. 7/8, s. 8.
- 3.) HERMANN OTAVSKÝ, Karel. O autorskoprávní ochraně děl architektonických. *Právník*, 1909, roč. 48, s. 1 - 12.
- 4.) KNAP, Karel. Problematika autorskoprávní ochrany při překladu děl literárních. *Právní obzor*, 1961, č. 10, s. 627.
- 5.) KOZLOVÁ, Tereza. Přál bych si navrhnout fotbalový stadion. *Esprit. Stylový magazín Lidových novin*, 2.5.2012, č. IV, s. 9 - 16.
- 6.) KOZLOVÁ, Tereza. Vily s příběhem. *Esprit. Stylový magazín Lidových novin*, 2.5.2012, č. IV, s. 18 - 39.
- 7.) PŘÍHODA, Luděk. Muž, který napálil Göringa. Holandský padělatel maluje obrazy staré 300 let. *Krimi revue*, č. 8, srpen, 2011, s. 56 - 57.
- 8.) TELEC, Ivo. Některé základní a obecné otázky nového českého autorského práva (dokončení). *Bulletin advokacie*, 2001, č. 3, s. 40 - 51.
- 9.) VOLF Petr. Karel Hubáček. Architekt, který měl odvalu. *Reflex*, 15. prosince 2011, roč. 22, č. 50, 74 str.

8.3 Česká a rakouská judikatura

- 1.) Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. července 1925, Vážný v čísle svazku VII.b ročník 1925 na straně 1162, uveřejněno pod 5184/1925.
- 2.) Rozhodnutí rakouského soudu ze dne 19. září 1928, 3 Ob 572/28.
- 3.) Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 22. června 2010, sp. zn. 46 T 8/2009.
- 4.) Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 22. května 2002, sp. zn. 19 C 101/2000.

- 5.) Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. dubna 2007, sp. zn. 30 Cdo 739/2007.
- 6.) Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10. listopadu 2009, sp. zn. 30 Cdo 4924/2007.
- 7.) Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 19. dubna 2004, sp. zn. IV. ÚS 606/03.

8.6 Americká judikatura

- 1.) Baker v. Selden, 101 U.S. 99 (1879).
- 2.) Bleistein v. Donaldson Lithographing Company, 188 U.S. 239 (1903).
- 3.) DeSilva Constr. Corp. v. Herald, 213 F. Supp. 184, 193 (M.D. Fla. 1962).
- 4.) Dream Custom Homes, Inc. v. Modern Day Construction, Inc., 8:08-CV-1189-T-17AEP, 2011 WL 976420 at *8 (M.D. Fla. Feb. 22, 2011) – doposud nepublikováno.
- 5.) Esquire v. Ringer, 591 F. 2d 796,801 (D.C. Cir. 1979).
- 6.) Feist Publications, Inc. v. Rural Telephone Service Co., 499 U.S. 340 (1991).
- 7.) Grand Upright Music Ltd. v. Warner Bros. Records, 780 F. Supp. 182, 185 (S.D.N.Y. 1991).
- 8.) Guillot-Vogt Associates, Inc. v. Holly & Smith, 848 F. Supp. 682 (E.D. La. 1994).
- 9.) Imperial Homes Corp. v. Lamont, 458 F.2d 895, 898 (5th Cir. 1972).
- 10.) J.R. Lazaro Builders, Inc. v. R.E. Ripberger Builders, Inc., 883 F. Supp. 336, 339 (S.D. Ind. 1995).
- 11.) Mazer v. Stein, 347 U.S. 201, 219 (1954).
- 12.) Meredith Corp. v. Harper & Row, Publishers, Inc., 378 F. Supp. 686, 690 n. 12 (S.D.N.Y. 1974).
- 13.) New York Stock Exchange, Inc. v. New York, New York Hotel, 293 F.3d 550 (2d Cir. 2002).
- 14.) Oravec v. Sunny Isles Ventures, L.C., 527 F.3d 1218 (11th Cir. 2008).
- 15.) Richard J. Zitz, Inc. v. Dos Santos Pereira, 232 F.3d 290 (2d Cir.2000).
- 16.) Shine v. Childs, 382 F. Supp.2d 602 (S.D.N.Y. 2005).
- 17.) T-Peg, Inc. v. Vermont Timber Work, Inc., 459 F.3d 97 (1st Cir. 2006).
- 18.) White Tower System v. White Castle System, 90 F.2d 67 (6th Cir. 1937).
- 19.) Yankee Candle Company, Inc. v. New England Candle Company, Inc., 14 F.Supp.2d 154 (1998).

8.8 Právní předpisy a důvodové zprávy

- 1.) 17 of the United States Code.
- 2.) 401/1921 Sb., úmluva bernská o ochraně děl literárních a uměleckých, revidovaná v Berlíně dne 13. listopadu 1908.
- 3.) Act of April 29, 1802.
- 4.) Act of July 8, 1870.
- 5.) Act of March 3, 1891.
- 6.) Architectural Works Copyright Protection Act, title VII of the Judicial Improvements Act of 1990, Pub. L. No. 101-650, 104 Stat. 5089, 5133, enacted December 1, 1990.
- 7.) Architectural Works Copyright Protection Act, H.R. 3990.
- 8.) Copyright Act of May 31, 1790.
- 9.) Copyright, Designs and Patents Act, platný od 15. listopadu 1988.
- 10.) Copyright Act of 1976, Pub. L. No. 94-553, 90 Stat. 2541 (for the general revision of copyright law, title 17 of the United States Code, and for other purposes), October 19, 1976.
- 11.) Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz), platný od 9. září 1965.
- 12.) House Report No. 1476, 94th Cong., 2d Sess. 55 (1976).
- 13.) House Report No. 101-735 (1990).
- 14.) Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO), vyhl. pod č. 191/1995 Sb.
- 15.) Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přístupu České republiky ke Smlouvě Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském, vyhl. pod č. 33/2002 Sb.m.s.
- 16.) U.S. Constitution.
- 17.) Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- 18.) Ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- 19.) Vládní vyhláška č. 50/1927 Sb., o ochraně původského práva v poměru k Spojeným Státům Americkým.
- 20.) Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 133/1980 Sb., o Bernské úmluvě o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886, doplněné v Paříži dne 4. května 1896, revidované v Berlíně dne 13. listopadu 1908, doplněné v Bernu dne 20. března 1914, a

revidované v Římě dne 2. června 1928, v Bruselu dne 26. června 1948, ve Stockholmu dne 14. července 1967 a v Paříži dne 24. července 1971, ve znění vyhlášky č. 19/1985 Sb.

21.) Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 134/1980 Sb., o Všeobecné úmluvě o autorském právu revidované v Paříži dne 24. července 1971.

22.) Zákon ze dne 26. prosince 1895 o dílu původském k dílům literárním, uměleckým a fotografickým, účinný do 1. února 1927.

23.) Zákon č. 218/1926 Sb., o původském právu k dílům literárním, uměleckým a fotografickým (o právu autorském), účinný do 31. prosince 1953.

24.) Zákon č. 115/1953 Sb., o právu autorském (autorský zákon), účinný do 30. června 1965.

25.) Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, účinný do 31. prosince 2013.

26.) Zákon č. 35/1965 Sb., autorský zákon, účinný do 30. listopadu 2000.

27.) Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

28.) Zákon č. 360/1992 Sb., o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě, ve znění pozdějších předpisů.

29.) Zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

30.) Zákon č. 618/2003 Sb., o autorském právu a právech souvisejících s autorským právem, autorský zákon, ve znění pozdějších předpisů.

31.) Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinný od 1. ledna 2014.

8.9 Zdroje z internetu

1.) ANONYMOUS. *Copyright Claims in Architectural Work*. [online]. U.S. Copyright Office, aktualizováno v listopadu 2010 [cit. 25. února 2013]. Dostupné na <<http://www.copyright.gov/circs/circ41.pdf>>.

2.) GEIER, Karl E., HERNANDEZ, Scott. *Who owns the plans? Owners, architects and engineers, and the federal law of copyright* [online]. Miller & Starr, volume 21, 2. listopadu 2010 [cit. 23. května 2012]. Dostupné na <<http://www.mslegal.com/article/who-owns-the-plans-owners-architects-and-engineers-and-the-federal-law-of-copyright/>>.

- 3.) ICAZA DE, Maria. *Learn from the Past, Create the Future* [online]. World Intellectual Property Organization, 2007 [cit. 1. března 2013]. Dostupné na <http://www.wipo.int/freepublications/en/copyright/935/wipo_pub_935.pdf>.
- 4.) PLOS, Jiří. *Krátký obecný komentář k problematice kalkulace honorářů* [online]. Česká komora architektů, 21. prosince 2009, datum aktualizace: 12. února 2010 [cit. 15. května 2012]. Dostupné na <http://www.cka.cc/pravni_predpisy/standardy_vykonu/vypocet-honorare-navod-2009>.
- 5.) ROSENCRANTZ, Mark. *Don't be violated — protect plans with copyrights* [online]. A&E Perspectives, 20. listopadu 2003 [cit. 18. ledna 2013]. Dostupné na <<http://www.djc.com/news/ae/11151054.html>>.
- 6.) SAMUELSON, Pamela. *Why Copyright Law Excludes Systems and Processes from the Scope of Its Protection* [online]. UC Berkeley, 27. července 2007 [cit. 28. března 2012]. Dostupné na <<http://escholarship.org/uc/item/0d229472>>.
- 7.) SOBEK, Tomáš. *Diskurzivní pojmy: část první* [online]. Jiné právo, 6. dubna 2010 [cit. 19. dubna 2012]. Dostupné na <<http://jinepravo.blogspot.com/2010/04/diskurzivni-pojmy-cast-prvni.html>>.
- 8.) SOUDEK, Vladimír. *Český architekt v Americe (4)* [online]. Stavební fórum, 10. června 2011 [cit. 11. května 2012]. Dostupné na <<http://www.stavebni-forum.cz/cs/article/19454/cesky-architekt-v-americe-4/>>.
- 9.) SOUDEK, Vladimír. *Český architekt v Americe (6)* [online]. Stavební fórum, 25. července 2011 [cit. 11. května 2012]. Dostupné na <<http://www.stavebni-forum.cz/cs/article/19663/cesky-architekt-v-americe-6/>>.
- 10.) ŠUCHMAN, Jaroslav. *Jednotný patent se přibližuje pomalu... a jednota je ohrožena* [online]. IP&IT Bulletin, říjen 2011 [cit. 12. dubna 2012]. Dostupné na <http://www.havelholasek.cz/images/stories/publikace/ip_it_bulletin_cz_2011_10.pdf>.
- 11.) WINICK, Raphael. *Copyright Protection for Architecture after the Architectural Works Copyright Protection Act of 1990*. [online]. Duke Law Journal. Červen 1990 [cit. 20. října 2011], Vol. 41, No. 6, s. 1598 - 1651. Dostupné na JSTOR <<http://www.jstor.org/stable/1372824>>.

KLÍČOVÁ SLOVA

Architektura, architektonické dílo, autorské právo, autorský zákon, Česká republika, dílo, komparace, ochrana autorského práva, Spojené státy americké.

KEYWORDS

Architecture, architectural work, copyright, author's right, Architectural Work Copyright Act, Czech Republic, work, comparison, protection of copyright, United States of America.